Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

Сердало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШОАТТА, 2 август, 1975 шу. • № 92 (5183). • Мах 2 кеп.

ДЕ ЛЕРХІАР ЧАКХДАККХАРА ТІАДЕРЗАДАЬ НИЗАШ

ХЕЛЬСИНКИ, 31 июль (ТАСС). Укхаза финска меттала КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева къамаьлий сборник арахецарца дувзаденна «Кансан уутисет» яхача газето язду:

Л. И. Брежнева къамаьлаш дешача хана Советски Союзо социалистически кхьча паччахьалкхенашеи де лерхІар чакхдаккхара низаш тІадерзадар бахьан долаш лоацача хина дунеи халкъашта юкъера гІулакхаш лоархІам боллаш толлуш хилар белгал ца даьккхача Іелап. Социализм чІоагІлуш хилар из да массане а юкъара машар чІоагІлуш хилар.

Сборника тІа диза хьахьекха да КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъеш тайп-тайпарча доакъошка советски халкъа карагІдаьннараш а, х1аьта иштта коммунизм хьалъяреи деррнгача дунеи тІа машар чІоагІбареи керда перспективаш хьаеллагІйолча КПСС XXV съезда лоархІам а.

«Тиендонантая» яхача газето ший оагІонгахьара белгалдоакх Л. И. Брежнева къамаьлаш тІа СССР-е коммунизм хьалъяра, социалистически мехкаша цхьана гІулакхаш леладара проблемаш, хІаьта иштта Европе кхерамзлеи, цхьана гІулакхаш леладарен Совещанега яь кийчо кІоарга хьахьекха хилар. Социализми коммунизми хьалъяра теореи практикаи дукхача тайп-тайпарча хаттарашта жоп луш а да уж.

КХОАНА-ЕРРИГСОЮЗНИ МАШИННАЬКЪАХОЧУН ДИ

Къаьстта дика къахьегаш мазкъабаьхкаб Ерригсоюзни машинаькъахочун денна Грозненски локомотивни депо тепловозникаш. Халкъа боахама мухьаш дІа-хьа дахьара ах шера план 102,4 процент кхоачашъяьй цар. Цу юкъа цар дІа-юха йигай 1546 беза мухь тІабола поездаш. Царца планал совгІа дІа-хьа дихьад 643 эзар гаргга тонн халкъа боахама мухьаш.

Дикка тоаденнад технико-экономически хьокхамаш а. Депо коллективо кходаьд 297 тонн дизельни доагор. Къахьегама овсарле лакхъяра задани 1,8 процент тІехкхоачашъяьй. Дерригача технико - экономически хьокхамий ворхІ бетта план а тІехкхоачашъяьй.

Графиках йоагІача тайпара поездаш дІа-юха а кхувлаш, дукха дизельни доагор кходеш хиларца белгалбаьнна ба тепловозий дукха машинисташ. Царех ва ах шера 5674 килограмм доагор кходаь машинист Карпенков Иван Кирилловичи 1712 килограмм кхоаь Капустин Александр Николаевичи, кхыбараши.

СУРТА ТІА: рейсагІа баха кийчбенна тепловоза машинисташ А. Капустини И. Карпенкови.

И. ПЛИЕВА сурт.

СОВГІАТАШ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН!

КЪАХЬЕГАМХОШТА «КЪАХЬЕГАМА ВЕТЕРАН» ЯХА МЕДАЛЬ ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

1974 шера 18 январе арадаьннача СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указага хьежжа дукккхача шерашка цІена къахьегарах а карагІдаьнна къахьегама гІулакхаш лоархІаш а СССР Лакхехьарча Совета Президиума цІегагІа «Къахьегама ветеран» яха медаль лойла укх новкъосташта:

Аббасова Татьяна Алексеевнана — производственно - товарни контора моториста.

Авакова Мария Амбарцумовнана — «Монтажтермоизделие» треста специализированни управлене планови отдела начальника.

Артемюк Василий Никифоровича — производственно-товарни контора наливщика.

Ахневская Вера Ивановнана — Грозненски мехкдаьтта Іалма - тохкама института оформлене отдела печатника.

Банников Григорий Георгиевича — производственно-товарни контора электромонтера.

Басюк Антонина Михайловнана — производственно-товарни контора оператора.

Бахлукова Мария Павловнана — Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совета снабженеи сбытеи управлене кадраштa йолча инженера.

Галеев Нуртын Салахутдиновича — производственно-товарни контора кертерча механика.

Гнеденко Шушаник Христофоровнана — Грозненски распределительни нефтебаза заправщика.

Гусев Антон Ефимовича — производственно-товарни контора НОТ лабораторе начальника.

Дегтярова Евгения Никитичнана — «Грознефтехимзаводы» объедиенене медсанчаста лора.

Дорошенко Лидия Федоровнана — производственно-товарни контора оператора.

Дорошева Мария Павловнана — производственно-товарни контора мойщицана.

Евсюкова Раиса Андреевнана — производственно-товарни контора аппаратчика гІонча.

Еремина Мария Михайловнана — производственно - товарни контора оператора гІонча.

Ефименкова Мария Нестеровнана — производственно-товарни контора машиниста.

Жаркова Мария Петровнана — производственно - товарни контора инженера - химика.

Жеманов Григорий Степановича — № 2 йолча технически училища вокккагІа волча мастера.

Гридасов Василий Николаевича — производственно-товарни контора токара.

Жукова Мария Алексеевнана — производственно - товарни контора наливщика.

Закоян Арменак Акоповича — производственно - товарни контора электромонтера.

Иванова Тамара Фроловнана — «Росторгодежда» республикански торгови база йоккхагІа йолча бухгалтера.

Игнатова Мария Михайловнана — производственно-товарни контора уборщицана.

Кады Владимир Григорьевича — «Грознефть» объедиенене Грозненски автотранспортни контора автослесара.

Карагичева Мария Константиновнана — производственно-товарни контора оператора.

Карчевский Петр Андреевича — «Грознефть» объедиенене Грозненски автотранспортни контора шофера.

Красюкова Надежда Георгиевнана — производственно-товарни контора аппаратчика.

Колодяжная Антонина Никитичнана — производственно-товарни контора моториста.

Кондратьева Мария Павловнана — производственно-товарни контора оператора гІонча.

Корниенко Антонина Васильевнана — производственно-товарни контора оператора.

Коротенко Антонина Ивановнана — «Росторгодежда» республикански торгови база склада заведующена.

(Йистедоалар 3-ча оагІо тІа).

МАШАР, КХЕРАМЗЛЕИ ЦХЬАНА КЪАХЬЕГАРИ ХИЛИЙТАР ДУХЬА

Новкъоста Л. И. БРЕЖНЕВА къамаьл

Хьамсара новкъост председатель!

Хьамсара совещане дакъа лоацараш!

Европе кхерамзлеи цхьана къахьегари хилийтар духьа яьча Совещане юххерча этапе дакъа лоацаш вайна массанеца а хоалу цу совещане ший тайпара хьисап, цуи политически масштабность. Тешшаме ала йиш я — из хоалуш ба совещане дакъа лоацача деррнгача мехкашкара, уж доацаш кхыча мехкашкара а миллионаши миллионаши бола нах. Вайца цхьана уж кхетадеш ба укх деношка Финлянде столице деш дар.

Укх зале багІача лакхехьарча политически паччахьалкхени кулгалхой Совещанецара из тайпа отношени сено хулийт? Хетаргахьа, цунна дола жоп да тІом хинначул тІехьагІа яь йовзаш йола цхьана яь союзнически решенеш хинначул тІехьагІа цхьаина а кхыча коллективни акце ца дахийтача тайпара дог доахийташ а хилча бакъахьа хеташ а дар совещанех хьахинначунца дувзаденна хилар.

Дунеи шоллагІча тІема унзарле яйнача ноахала наха къаьстта къаьга гуш да укх совещане исторически маІан. Цо де лерхІар гарга да машара хьалашка хьалххийнеи дахаш долча а кхыча тайпара хила йиш а яц аьнна лерхІа а доагІаш лерхІача а европейцей цу ноахала хьакъала а дега а.

Дунеи шин тІема шерашка чІоагІа цІий Іодахад Европа лаьтта. 33 европейски мехка, США-я Канадаи лакхехьара политически паччахьалкхени кулгалхой Хельсинке гулбеннаб цхьана низаш тІа а дахийта тІема Іазап кхы фуд ховргдоаца континент Европах яр духьа. Машар хилара бокъо Іалашъяь хила еза Европа деррнгача халкъашта. Кхетадеш да, из тайпа бокъо вай планета дерригача кхыча халкъашта а Іалашъяь хила езара тІехьа тхо долга.

Дукха а къаьга а къамий культураш гулъенна йола, дунеи цивилизаце бухь бола Европа могаргдолаш я чІоагІача машара лардаш тІа паччахьалкхенашта юкъера отношенеш хьаяра дика хьокхам бала.

Советски Союз совещанех хьахиннарашка шоллагІча дунеи тІема политически итог ярта хьожаш санна хьежа Іап. Из цунца цхьана да хургдар таханарча дийнахьа долаш долчунца а европейски халкъий бІаь шерий опыташ а тардеш кхетаделга.

Укхаза, Европе, шеко йола «лавраш» шоашта нийхкай агрессораша, хІаьта цул тІехьагІа халкъаша наІалт кхайкадаьд царна. Укхаза, Европе, политически доктрина тІаккхоачадора дунеина доал де гІертилга, из чакхдоалар адамлена гоама дола зуламера хІама де гІертара шоай ресурсаш уттаяь паччахьалкхенаш йохаш.

Цудухьа хьатІакхаьчад исторе опытах коллективни выводаш е еза сахьат. ХІаьта укхаза вай уж выводаш ю машара хьалашка яха а дегІая а езача европейски континента кхоаненах бола воай бехктсхам бизза кхета а беш.

Цхьаккха а духьала хулетамаш я совещанех хьахиннараш дакъа лоацача еррнгача паччахьалкхений хьаштий тараза тІа эза баланс я аьлча. Цудухьа царга къаьстта чІоагІа йоакхо еш ца хьажача даргдац.

Европа юкъара совещани яра идеягара цун кульминацега — лакхерча боарам тІа чакхъяккхарга кхоачаш атта никъ бац хьабенар. Советски Союз, Европеи дунеи тІеи тайп-тайпара политически низаш дІанийсдара а динамика а ма-барра мах я беш, чІоагІа тийша я, тІехьарча шерашка тІа-тІа дукхагІча даькъе европейски дунени политика дІаяхьаро оттаеш йола кхоххам кІаьдбарен цхьатарра бокъо йолаш цхьана къахьегарен низ бола тоатолаш ер совещании пох хьахиннараши бахьан керда низ бенией кхы а шерагІа яьржаи хургхиларах.

ДІадахачун итогаш еш вай кулг язде деза документ ший чулоацамга диллача кхоаненга дерзадаь да. Баьча барто чулоац эгтара актуальни йолча проблемай: машара, кхерамзлей, тайп-тайпарча доакъошка цхьана къахьегара шерра спектр.

Дакъа лоацача паччахьалкхенашта юкъерча отношенешта кІал еллай нар леладеча гІулакхий норма оттае езача кертерча принципий оидо лард. Уж я Советски паччахьалкхе хьаяьча В. И. Ленина, чІоагІа тешаши лерагІеи къовсам лоттабаь, тахан а тІехьа тха халкъо къовсам лоаттабу машаре цхьана дахара принципаш.

Совещане иштта белгалдир торгово - экономически, Іилмаи техникаи, гонахьара среда лорадара, культура, образоване, наха, учрежденешта, организацешта юкъерча гІулакхий даькъера лостамаши хьалда йола формаши.

Цхьана къахьега йиш хилар хІанз дІадаржаш да «шийлача тІема» шерашка леладе вІаш-тІехьдоацача доакъошка а, Масала, машареи халкъашта юкъерча доттагІалеи хьашташ бахьан кхы а шерагІа информаци дІа-юха телилга.

Къайле йоацаш да информаце средстваша машараи тешамаи гІулакх де йиш йолга, хІаьта мехкаштеи халкъаштеи юкъе довнаш дехкара дохьаж дунеи тІа гІолла дІадоаржале а йиш я. Тхо теша безам болаш дар совещане итогаш цу доакъошка а цхьана къахьегара нииса никъ хьехаш хургья аьнна.

Совещане тІаийцай лоархІам бола, политически кхоххам кІаьдбалара тІема кхоххам кІаьдбаларга дІатІатохаш цхьа мугІ договоренносташ. Из а да паччахьалкхенашта юкъера тешам чІоагІбечара керда лагІа.

Совещани яьлачул тІехьагІа тІема кхоххам кІаьдбалар дІахо дегІадоалалар леррагІа хьаллоац Советски Союзо. Цу даькъе хьалхарча аргІанцарча декхарех цаІ — цхьание а кхерамзленна зе а дергдоацаш, централььни Европе тІема низаши тІема герзаши кІезигдара наькъаш лахар. Из де деза массанена а пайда а боалаш.

Совещане баьча барта къаьстта бола политически моральнии низ дакъа лоацача паччахьалкхений лакхерча кулгалхоша кулгаш яздарца уж чІоагІбаь хургхиларца ба.

Из барт бизза чакхбаккхар — из вай юкъара лоархІамегІара дехкар да.

Совещане дакъа лоацача деррнгача мехкаша из барт вахаре чакхбоахаргба аьнна хеташ да оаха леладер. Советски Союзага диллача, цо из иштта дергда.

Тхона хетачох, Совещане суммарни итог латт дунеи халкъашта юкъера кхоххам тІа-тІа дукхагІа хаьдлача материальни чулоацамца хьалъозаш хиларах. Алхха кхоххам кІаьдбара материализаци яр — цунах латт гІулакх, цунах латт Европера машар бокъонца чІоагІеи бохабе йиш йоацаши дІаоттабар. Из деш оаха магІа баьрче доакх тІема герзаш сиклаь хьаделга соцадар, тІема герзаш дІададахара гІулакха бокъонца хила доагІачунга кхачар.

Боккха лоархІам болаш да паччахьалкхенашта юкъерча отношенеи нийсеи йоагІаш йолеи принципаш дІакхайкаяр. КІезигагІа лоархІам болаш дац — хІанзарча дунеи халкъашта юкъерча отношенешка уж чІоагІъяр, практикана юкъе а йоалаяь, цхьание а толхаде йиш йоаца дунеи халкъашта юкъерча вахара закон парех дар. Тха машар беза политика цунна тІаерзаяь я, укх сийлахьча трибуна тІара цІаькха а дІа а оал оаха из. 33 европейски паччахьалкхений, США-и Канадаи кулгалдулеятелаш истое чухь ше саина кхы ца хиина вІашагІкхетар, ше-м кхоххам кІаьдбара европейски дунеи халкъашта юкъереи кхерамзле чІоагІъяра вІаши пайдане а долаш цхьана къахьегара процессе кертера дакъа а хинна дІаотта деза. Из дерригa а иштта да.

Цу вІашагІкхетарах совещане решенеех йиза йола халкъий дег-оцдало йизза кхоачашхургйолаш, хьалхара йоачаи махилла а шеко гургйоацаш хилийтара дакъа лоацача еррнгача паччахьалкхенаша дІахо юкъара низаш тІадахийта. ХІаьта денна болх бе беза кхоххам кІаьдбелга кІоаргдара.

Совещане толам баьккхар цига дакъа лаьцараша массаза а цхьание яхар шоллагІю деш гІа бахар бахьан долаш. Халонаш цхьайолча хана кІезига а йоацаш. Эшае магарца. Юххера а дувцача хІара деша массане а тІаэца тарлуш бола баьрт бе харца мара. Из барт хьа а хиинаб ба а баьб совещане дакъа лоацача цхьабараштa хетар кхычарга дайта а на гІерташ, массанена хетаи хьашташи чоте а эцаш. Берригаш раьза болаш.

Укхаза компромиссаш яле, уж я кІала лард йолаш. Машара пайдане а йолаш идеологерен общественни системашкарев башхалонаш дІа а ца йоахаш. НийсагІа аьлча, тайп-тайпара социальни строй йола паччахьалкхенаш цхьача яхача хІалашка тахан кхача йиш йолча юкъарча политически лоІамга кхачар хьагойташ да из.

Совещане балха опытах хьахул дІахо йолача ханара лоархІаме выводаш. Царех кертера яр, из итогови документа тІа хьахьожжаш а я: арахьарча политиках моллагІа хетар хьисапе а лувцаш, халкъашта шоай чура гІулакхаш цар мишта леладе деза тІадехка гІерта везаш цхьаккха а. ХІара паччахьалкхен халкъ, алхха из маоа суверении бокъо йолаш дац ший чура гІулакхаш къестаде, ший чура законаш уттаде. Кхыча тайпара хьожилга — из чІоагІа йоацеи кхерамеи лаод я дунеи халкъаша цхьана къахьегара.

Вай кулгаш яздеш дола документ дІахорча шерашка, хетаргахьа итт шерашка паччахьалкхенаша шоай цхьан оагІоврахьа а шин оагІоврахьа а дукхача оагІонашкахьара а гІулакхаш леладара шера яле а хаьдда йола платформа я. ХІаьта а карагІдаьннар цу тІа хадаш дац. Тахан из дузаргдолчун дукхагІа вар из. ХІаьта кхоана совещане хьахийлача лостамашка дІахо дІахьалхацкахьа дахар дІадоладу моттиг а хинна дІаотта деза из.

Адамленах доаллаш да дІадоладери гІулакхаши дІахо хьолга. Из доагІаш да хІанз Хельсинке йолла 35 паччахьалкхено деча сийлахь-доккхача гІулакха а. Из хьахьекхар Европе кхерамзлени цхьана къахьегарен хьалхара Совещани хинначул тІехьагІа цун декхараш кхоачашдарах дегІадоаладарах дІахо бахьа беза никь белгалбар.

Шин сийга диллача моллагІча тайпара йоацача аудиторе тха безам ба Советски Союза арахьарча политиках халкъашта юкъерча машарен доттагІалени ленински политиках дІакъаста йиш йоацача белгалонех цаІ — цун гуманизм берсигача низаца белгалъяккха.

Гуманизма идеяш йоаккаш я тха парте XXIV съезда решенеш. Европа юкъара совещани гулъе вийна ший цхьа пункт хинна машара Программа.

Оаха чІоагІа дега тоам а хулаш белгалдоакх Европе машар чІоагІбара кертерча проблемай хьакъехьа Совещане оттаяь положенеш халкъий хьашташта. Уж моллагІа болх беш, моллагІча къамах, моллагІа ха йолаш бар аьнна позицаш болхлой, юрта къахьегамхой, интеллектуальни къахьегачар, къаьстта хьайицача хІара сага, беррийнеи цхьана наьха хьаштаашта гІулакх деш хилар Саг лархІар. Машара хьалашка из вахаргхилар а кхоаненга тешаме хьежаргхилар а шоайх доаллаш я уж.

Вай баьча барто «йоккха политика» аьнна оалачоа халкъаша воздействи яра тоханаш шерью. Цу цхьан хаина уж йоагІа вахара хьисапа проблемашта а. Цар гІо деагда наьха бахара хьалаш тоддар, балхаца уж Іалашбара, образоване хьалаш тоадара. Уж ювзаеша я чІахцІенои йоакхо яраца, лоацна аьлча, къаьсткъаьстача нахага, дезалашка, кагирхошка, общества тайп-тайпарча группашка кхоачачунца.

Укх трибуна тІара къамаьл даьча кхы дукккхачар санна, Европе кхерамзлеи цхьана къахьегилгеи хилийтар духьа яьча Совещане мах бу оаха цун доакъошхоша баьккха юкъара толам из хиларца. Цун итогаш пайдана хила йиш я Европа арахьа а.

ЙІаьхха ча хана яьча переговорех хьахиннар да, котбаьнараши ийшараши, хІама каракхаьчараши хІама яйнараша боацаш хилар. Из хьакъала котало я. Аьтту баьнаб массане а. Малхбоалени Малхбузени мехкий, социалистически капиталистически паччахьалкхений халкъий — союзашка дакъа лоацарий а нейтральни ярий а зІамига а йоккха а ярий. Вай лаьтта машари кхерамзлеи еза йолаш мел барий аьтту баьнаб.

Тхо тешаш да, вай укхаза баь барт толамца вахаре чакхбаккхар европейски халкъий вахара дика воздействи хинна ца Іеш. Массане а юкъара машар чІоагІбара юкъе хьош дола лоархІаме дакъа а хургадарах.

Цхьаькха цхьа уйла а я. Хетаргахьа, укхаза болча дукхагІча хьаллоацаш хила метташ. Дакъа лоацача паччахьалкхенашта дунеи халкъашта юкъерча политика пайдане школа хилар Совещанех. Къаьстта пайдане я из хІама хІалаклеши нах боабеши цеивалла йола средствааш йолча укх деношка.

Совещане дакъа лоацача 35 паччахьалкхен кулгалхой вІашагІкхетаро еннача низ болча импульсу гІо де деза Европеи цунна арахьеи мел болчаора машаре баха.

Юххера а дег тІара баркал ала безам ба са Финлянде халкъаи правительстваеи. Президента У. Кекконена шийна кхоалагІча этапа болх башхадика вІаштІехьбаккхарах а геттара чІоагІа дег тІара деза хьаьший даь тІаэцарах а.

(ЧІоагІа, дІаьхдаь тІоараш тох).

ХЬАЙБАШТА КХОАЧАМБОЛЛАШ ДОАКЪАР ІАЛАШДАРА...

Хьайбашта тоъамболаш доакъар Іалашдара беррига тераш тІабахийта къахьегаш ба укх деношка вай республика юрта боахама къахьегамхой. Воча Іалама хьалашка чакхдоаккхаш да цар из гІулакх. Хала дале а доакъар Іалашдара балхаш толамца чакхдоаха дукха колхозаши совхозаши я.

28 июль тІаккхоачаш 56 тонн йол Іалашъяьй республике е. планагІа Іалашъе езачох 32 процент. Дика вІаштІехьдаьккхад из тайпа доакъар Іалашделга Урус-Мартановски, Шалински, Шелковской районашка. ХІаьта Грозненски, Малгобекски, Назрановски, Наурски районашкара юрта боахама къахьегамхой тІехьабус йол Іалашъяра план кхоачашъе.

Ча 4 эзар тонн Іалашдаьд республике 28 июль тІаккхоачаш, е шера планагІа Іалашде дезачох 36 процент. ЙоагІа йоакхо ю из тайпа доакъар Іалашдара Ачхой-Мартановски, Малгобекски, Советски, Сунженски районашка. Укх шера планагІа Іалашде дезачох ахалел совгІа ча Іалашдаьд цу районашка. Цунца цхьана дукхача районий боахамашка хІанз а геттара во лел чах кхаш мукъадахара балхаш. Из бахьан долаш кІезига да Іалашдаьча а. Иштта, Урус-Мартановски, Шалински, Надтеречни районашка ча Іалашдара план 28 июль тІаккхоачаш 31 процент мара кхоачашъяьнц.

Баьций витаминни хьоар 9.6 эзар тонн даьккхад республике, е планагІа даккха дезачох 43 процент. Белгалдаккха доагІа соакха 28 июль тІаккхоачаш Іалашдаь хиина баьций хьоар 2 эзар тонн кІезигагІа хиналга. Дика вІаштІехьдаьккхад баьций витаминни хьоар доаккхилга Грозненски, Гудермесски, Наурски, Сунженски районашка.

1975 шера 28 июль тІаккхоачаш республике доакъар Іалашдарах йола
СВОДКА

Районаш	Йол	Ча	Баьций витаминни хьоар
Ачхой-Мартановски	39	53	28
Веденски	12	33	—
Грозненски	22	25	52
Гудермесски	41	35	53
Малгобекски	26	53	48
Надтеречни	40	34	30
Назрановски	35	10	32
Наурски	35	31	58
Ножай-Юртовски	18	47	—
Советски	2	58	—
Сунженски	24	51	54
Урус-Мартановски	48	31	36
Шалински	48	31	30
Шелковской	47	47	32
Грозне	21	—	—
Республике Іалашдаьр	32	36	43
Соакха 29 июль тІакхоачаш хиннар	40	26	43

Европа юкъара совещани

Хоам баь ма-хиллара, Хельсинке, «Финляндия» яхача двореце ший болх дІаболабаьб Европе кхерамзлеи цхьана къахьегарен Совещани чакхйоалача этапо. 30 июле делкъел тІехьагІа хилар хьалхара балха заседани.

Эгтара хьалха заседане къамаьл дир Великобритане премьер-министра **Гарольд Вильсона.**

Цул тІехьагІа совещане къамаьлаш дир БКП ЦК Хьалхарча секретара Болгаре Халкъа Республика Паччахьалкхен совета Председатела **Тодор Живкова** СЕПГ ЦК Хьалхарча секретара **Эрих Хонеккера,** ФРГ канцлера **Гельмут Шмидта,** Греце премьер-министра **К. Караманлиса,** Исланде премьер-министра **Г. Хатлгримссона,** Канада премьер-министра **П. Э. Трюдо,** Итале министрий Совета Председатела **А. Моро,** Швейцарски конфедераце президента **П. Грабера.**

31 июле дІахо болх беш хилар совещани.

ХЕЛЬСИНКИ, 31 июль **(ТАСС спец. корр.).** Тахан «Финляндия» яхача двореце болх дІахо болабир Европе кхерамзлеи цхьана къахьегарен Совещане. ГІурийнара заседани хьайийллар Югославе Социалистически Федеративни Республика делегацена керте латтар, СКЮ Председатель, СФРЮ Президент И. Броз Тито председатель а волаш.

Заседане эгтара хьалха къамаьл дир КПЧ ЦК Генеральни секретара, Чехословакия Социалистически Республика Президента **Густав Гусака.**

Цаккха къамаьлаш дир Польски вІашагІкхийттача болхлой парте ЦК Хьалхарча секретара **Эдвард Герека,** Французски Республика Президента **Валери Жискар д'Эстэна,** КПСС ЦК Генеральни секретара **Л. И. Брежнева** (новкъоста Л. И. Брежнева къамаьл лакхехьа кепа теха да). Венгерски социалистически болхлой парте ЦК Хьалхарча секретара **Янош Кадара,** Ирланде премьер-министра **Л. Косгрейва,** Кипо Республика Президента архиепископа **Макариоса.**

Цу тІехь Іуйрийнара заседани чакхъяьлар.

ФИНЛЯНДИ. Хельсинке баьхкаб делегаташ — 35 мехкара беза викалаш. «Финляндия» яхача ший тхов кІала Европа кхерамзлеи цхьана гІулакхаш леладарен Совещани чакхйоала этап хургйолча Двореца наІараш (сурта тІа — аьттехьа) фински столице баьхкараштa шерра йийлла я.

Цу двореце цига пресса викалаш хургхилар а лаьрхІа, 3,5 эзар сага моттиг кийчъяьй. Иштта я цига совещане бергболча балха лоархІамга диллача цу форума масштабаш а.

ТАСС фотохроника.

Кхоана — Ерригсоюзни машиннаькъахочун Ди

ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДАРЦА...

КПСС хургйолча XXV съезда дика къахьегама совгIат кийчдаьд Назранерча станце машиннаькъахой коллективо.

Ах шера вагонашта халкъ-боахама мухьаш тIадоттара план 104 процент кхоачашъяьй. Иштта тIеххкоачашъяьй вагонаш тIара мухьаш Iодахара план а — 106 процент. Духхьал ялх бетта тха коллективо 170 вагон кхояьй.

Мишта карагIдаьннад уж толамаш даха? Цкъа дале, дика вIаштIехьъяьккха социалистически яхь лелаяр бахьан долаш. Яхье дакъа ца лоацаш цхьа болхло вац тха коллективе. ХIаьта тха ерригa коллектив Орджоникидзевски станица машиннаькъз станце болхлошца яхье яьина я. Каст-каста хул тхо дIа-хьа дахий, вIаши дагадувл социалистически яхь малагIча тайпара дикагIа вIаштIехьяргъяр яхаш.

ХIара бетта арадувлача пенгазета тIа дувц коллектива вахарах, балха толамех, кхоачамбоацарех, иштта каст-каста арахец боевой листокаш.

Дукха дика къахьегамхой ба тха коллективе болх беш. Царех я 1943 шера денз станце къахьегаш йола Ярыгина Агрипина Михайловна. Цун дерригa вахар укх моттигаца дувзаденна да. Укхаза хьаийцай Агрипина Михайловна коммунистически парте мугIарашка. Хьалха а ший гIулакх дезза а тешаме а кхоачашдеш хиина машиннаькъахо, кхы а цIенагIа, бехктокхамегIа хеташ леладе яьлар ший декхараш. ХIанз коммунист, коммунистически къахьегама ударник «Авари йоацаш болх бара» яхача девизагIа ший производственни планагIа къахьегаш я. Дуккхача шерашка баьча балха тIа цо хилийта а яц цкъа а авари.

Такъо шу гаргга ха я станце дежурни волаш Оздоев Исакха Хьажмурда укхаза къахьега. Ший болх сиха, тешаме кхоачашбу цо массаза а. Коллективе чIоагIа сийлеш а лоархIаш а я иштта станце дежурни йола Дулаева Фатима, сигналист Албогачиева Вахидат, керттера кондуктор Евлоев Салман, наькъа болхлой Умаров Султан, Цороева Маликат, иштта кхыбараш а.

М. ГАЗИКОВ,
Назранерча машиннаькъа станце парторганизаце секретарь.

Цар дош чIоагIа да

ИйслагIча пятилетка тIеххьарча шера задании пхе шера плани ханал хьалха кхоачаш а еш КПСС XXV съезда сийлепца накъабахара доккхий социалистически деккараш тIаийцад Гудермесски локомотивни депо тепловозникашэ. Уж толамца кхоачашдара шерра социалистически яхь йоаржаяь уж башха-дика къахьегама толамаш доахаш накъабаьхкаб Еррагсоюзни машиннаькъахочун дезача денна. Халкъа боахама мухьаш дIа-юха дахьара хьалхарча ах шера план 101,1 процент кхоачашъяьй цар. Ялх бетта дIаюха йигай беза мухь тIабола 4299 поезд. Царца планагIа лаьрхIачул совгIа дIа-хьа бихьаб цхьа миллиони 746 эзари гаргга тонн халкъа боахама мухь. Шера тIаийцача социалистически деккарех планал совгIа дIа-хьа бахьа безаш хинна мухь цхьа миллион тонн мара яцар.

Овсаре къахьегарали тепловозашка биззача низаца болх бойтарали совгIа цар тIагIертта къовсам лоаттабу дизельни доагор кходара а. Шера тIаийцача социалистически деккарех 500 тонн дизельни доагор кходе дезача духхьала хьалхарча ах шера тепловозий машинисташей цар гIончашей кходаьд 550,6 тонн дизельни доагор.

Уж толамаш доахача дизза дакъа лаьцад творчески къахьегача депо рационализаторашa. Ах шера тIаийцача социалистически деккарех 104 рационализаторски предложени производствана юкъе а хьош паччахьалкхенна 24 эзар сом пайда бе безаш бар уж. ХIаьта цар дIабахача ялх бетта кийчъяьй 142 рационализаторски предложени, царех производствана юкъейнхьача 111 рационализаторски предложене паччахьалкхенна 63230 сом пайда баьб. Из хул ялх бетта тIаийцача социалистически декхарех бе лаьрхIача пайдал шоззен ахаззен дуккагIа. ДикагIболча рационализаторех лоархIаш ба инженераш Остроухов Юрий Петрович, Полторацкий Николай Николаевич, мастераш Головко Владимир Тихонович, Прокопов Владимир Ильич, слесараш Калинин Владимир Тихонович, Мигиев Петр Иванович, кхы дуккха бараш а. Царех хIаране укх шера 3—5 бокххача маьхера рационализаторски предложенеш кийчъяьй.

Коммунистически къахьегама сийлен цIи яккхара тIехьара яхь а шерра яьржай локомотивни депо. Коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи лелаеш ва 633 болхло, хIаьта из сийлен цIи яккхара къовсам лоаттабеш ва 708 саг. Коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеш я йиъ цех, машиниста-инструктора йиъ колонна. Царна юкъе яьржача социалистически яхье пятилетка тIеххьарча шера даим хьалха латташ хьайоагIа къахьегама ветеран, мараа вац. Тоъал дукха бол хбаьб кулг — карарча балхашта машинист - инструктор Трепачев Василий Иванович керте латтача колонна коллектив. Дента колоннашта юкъе йоккхагIа лоархIачарехи массаза а дикагIа лоархIачарехи йолаш хьайоагIа из. Цунга я депо карара кара тела Ше байракх. Ер шу чакхдаллалца из деза совгIат карара а ца доалийташ, ший пхе шера план ханал дукха хьалха кхоачаш а еш КПСС XXV съезда сийленца накъаяха лерхI колонна коллективо. Цу даькъе ше керте латтача машиннаькъахой къахьегам кхетамца вIаштIехьбаьккхаб Василий Ивановича.

Ткъаьн шийтта шу да из машиннаькъа транспорте къахьегаш вола. Цу шерашка йоккха балха опыт Iоаяьй цо. Цох боагIача бесса пайда эцаш, халдаиза кердадараш, балха юкъехкухьаш хIара бетта дикагIа хулийт цо ший колонна коллективо беза мухь кхухьача поездашца дIа-юха дихьа халкъа боахама мухьаш. Духхьала июнь бетта цун колонна коллективо планал совгIа дIа-юха дихьа халкъа боахама мухьаш 150 эзар тонн хилар. ХIаьта ер шу доладелча денз дIа-хьа дихьараш бIаьш эзараш тоннаш мухьаш да. Иштта волча кулгалхочун къахьегама толамаш белгалдоахаш дукха совгIаташ тийннад. Царна юкъе я Къахьегама Цеча Байракха орден, Ленински юбилейни медаль. КПСС Нохч - ГIалгIай обкомен Гудермесски горкомен, ВЛКСМ ЦК Сийлен грамоташ, кхыдола совгIаташ. Иштта дика къа а хьегаш депо беррагача машиннаькъахоша чIоагIа лоархIаш сийдеш ба тепловоза машинист Троценко Виктор Данилович, машиниста гIонча Тихонов Владимир Николаевич, кхыбараш.

Б. КОСТОЕВ.

СУРТА ТIА: рейсагIа баха кийчлуш болча машиниста В. Троценкора, машиниста гIонча В. Тихонова задани луш ва машинист-инструктор В. Трепачев.

И. ПЛИЕВА сурт.

КЪАХЬЕГАМЦА ДЕЗДУ ЦIЕЙ

ИйслагIа пятилетка чакхйоалача шера материалашта, металла, электроэнергена кхомбаса. ИйслагIа пятилетка ханал хьалха кхоачашъяра йолча деповски фонде 40 эзар сом хьожаде декхар тIаийцадар грозненски тепловозникаша.

Материалаш кхомбеш дIалхийтара а, къаьнача оатхалех шозлагIа пайда эцара а болча къовсама юкъебахар депо беррига болхлойи специалисташи.

Шу чакхдала пхи бутт совгIа ха я. Яле а, тепловозникаша из декхар хIанзалехьа кхоачашдаьд. Шейна — машиннаькъахочун Еррагсоюзни денна — тхогара къахьегама совгIат да из, йоах ремонтникаша.

Эггара дукхагIа рузкъа кходаьд тепловозашта подъемочни ремонт еча цеха ремонтникаша — ийс эзар сом. БархI эзар сом кходаьд электромашинни цеха болхлоша.

Депо эггара чIоагIагIа кхомбечарех лоархIаш ба слесараш Геомашев Валентин, Строгов Михаил, Хаджимурадов Магомед, токарь Санина Александра, маляр Айшаева Тамара, строгальщикаш Фунтиков Иван, Шакшуев Георгий, иштта кхыбараш.

* * *

Машиннаькъахочун Еррагсоюзни ди дездеча хьалхарча денощка боккха кхаъ кхачар грозненски сигнализаци бувзамеи дистанце коллективага: машиннаькъа грозненски отделене кулгалхойи райпрофсожа поездицуммей сонамагIа укх шера шоллагIча квартале яьча балха итогех бувзама болхлой коллектив социалистически яхье котъяьнналг лаьрхIар.

Капитальни ремонт яра декхараш ши кIир хьалха кхоачашдир коллективо, къахьегама овсарле 120 процент лакхйир, массадолча хIаман тIехьа кхом бар бахьан долаш 8,4 эзар сом пайда бир планал совгIа. Уж толамаш даха вIаштIехьдаьлар дуккхача болхлоша тIехдика къахьегар бахьан долаш: электромонтера Лежник Алексея, электромеханика Скляр Алексея, электромонтераша — Гишаев Авлус, Нальгиев Юнуса, Оздоев Ибрахима, иштта кхычар а.

КПСС хургйолча XXV съезда сийлен къахьегама вахте а этта 1975 шера деррагача производственни хьокхамий план 25 декабре, хIаьта юкъерча капитальни ремонт яра план 30 ноябре кхоачашъеш 30 эзар сом ахча кходен дага я Грозненски дистанце коллектив.

* * *

Производственни хьокхамаш дика долаш накъаболх Нохч - ГIалгIайчен машиннаькъахой шоай цIейца. Укх денощка республика машиннаькъахоша хIара дийнахьи — буса нормал совгIа мухьаш дIа-хьа дахьара 111 вагон мукъайоакх.

Грозненски машиннаькъа отделене тепловозий водителаша дIа-хьа йигай пхи эзар совгIа беза мухь тIабола поезд, царна дIа-хьа бихьаб нормал совгIа кхо миллион тонн совгIа халкъ боахама мухь, 800 тонн дизельни доагор кходаьд.

Социалистически яхье котало яьккхай Грозненски Гудермесски вагонни депой, сигнализаци бувзамеи грозненски дистанце, мухьаш Iодахарам — тIадоттарам йолча грозненски механизированни дистанце коллективаша.

Г. ФЕДОРОВ.

БАЛХА ХЬОКХАМАШ — ТIЕХДИКА

Шоай цIейна — машиннаькъахочун денна накъаболхаш грозненски вагонникаша хьалхарча ах шера деррагача технико-экономически хьокхамий план тIеххкоачашъяьй: мехкдаьтта продукташ чуйотта цистернаш кийчъяра план 104 процент кхоачашъяьй, планал совгIа 53,8 эзар сом пайда баьб, кийчъяь производствана юкъейнхьай 13,3 эзар сом экономически эффект луш йола 97 рационализаторски предложени.

Укх шера хьалхарча кварталe социалистически яхье даькхача толамех вагонни депо коллектива Министрий Советеи НГIАССР профсоюзий областной советеи карара кара тела Ше байракх елар.

Вагонний коллективе болх беш ба эрсех, нохчех, украинцех, гIалгIаех, жугтех кхыча къамех бола нах. Укхаза болх бечарех 663 саг коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеш ва. Царех ва вагоний осмотрщик П. Вакуленко, слесарь М. Эздиев, шоай пхе шера деккараш кхоачашдаь бола цистернай промывальщикаш Я. Алиев, И. Бибулатов, А. Шамсадов, М. Ясакова, вагоний осмотрщикаш М. Дудаев, С. Башаев, З. Жукова, иштта кхы дукха бараш а.

Шерра даьржа лел укх предприяте къона кадраш кхеяра гIулакх. ДикагIвола наставник лоархIаш ва автоконтрольни пункта слесарь Г. К. Тихонов. Цо балха говзал Iомаяьй 47 къоначa болхлочоа.

Е. ГУБАРЕНКО,
Грозненски вагонни депо инженер.

ЯХЬ ЛЕЛАЯРАХ

Вай мехка беррагача машиннаькъа къахьегамхошца цхьана пятилетка толамца чакхъяккхара шоай дакъа юкъехьу «Малгобекнефть» НГДУ машиннаькъа цеха болхлоша а.

Укх шера тIаийца социалистически декхараш кхоачаш а деш июнь бетта пассажираш дIа-хьа бигара план 133,7 процент, хIаьта шу доладелча денз гIоне лаьрхIача 125,4 процент кхоачашъяьй, къахьегама овсарле 1 процент лакхъяьй.

Ер шу доладелча денз кийчъяь производствана юкъейнхьай ялх рационализаторски предложени.

Стрелочникаш боацаш болх белга вIаштIехьдаьккхад диспетчераштa. Хьалха виъ стрелочник хиннача, хIанз цаI мара вац. Тоъал дукха болх баьб кулг - карарча балхашта механизаци яра. Уж а кхийола а мероприятеш чакхъяхар бахьан долаш 25 эзар сом рузкъа кходаьд.

Къахьегама дика толамаш доахаш хьайоагIа А. Швецова кулгалдеш йола тепловозашта ремонт ю слесарий бригада, наькъа ремонт ю К. Мерновас кулгаллу бригада, тепловозий машинисташ И. Торкаев, И. Гриднев, иштта кхыбараш а.

О. БАЛАЕВ.
«Малгобекнефть» НГДУ машиннаькъа цеха начальник.

ГАЗЕТ ДЕШАРАШ, ТХО ШУЦА ДАГАДОВЛА ДОАХК

ХАЛКЪА IАЬДАЛАШ

(ВАЙ МИШТА СИЙ ДЕ А ЛАРХIА А ДОАГIА УЖ)

Ший вахар аттача даккха, из иразегIа, сакъердамегIа хилийта чIоагIа ловш хиннача хIара халкъо бIаь шеренашка хьаеш хиннай ший материальни духовни хьалага, культурага, бытага, наьха оамалашка хьежжа йола къаман традицеш, Iаьдалаш, обрядаш. Бакъда, вахара хьалаш хувцаделча, кердача заман хьашташа дIа ма-деххара, царех новкъанраш дIа ца яьхача, вожаш тарлургйолча тайпара эрга ца яьхача, кердаяраш хьа ца йича боалаш хиннабац нах. Иштта, исторически вахар хьаденад дунен тIарча деррига ча халкъаша. Мадарра аьлча, ноахаленгара ноахаленга йоалаш хьайоагIа къаман традицеш, Iаьдалаш, обрядаш цкъа хьакхелла а даим яхаргйолаш а яц.

Вай мехкара хIара халкъ социализм хьалъе доладучa хана ши-ший тайпара традицеш, Iаьдалаш, обрядаш йолаш хиннад. Царех кердача вахара духьал ца йийнараш юкхьанца денз атта дIатаръяларца хIанзарча хьалашка а яхаш я, хIаьта ширъяларца зуламеи новкъенараш дIайоахаш я. Халкъий традицешца хьаллаца мегаргдола хозеи дикеи дар, пайдане дар дIахо дегIадоаладеши цар ларде керда хьахнина массанена юкъара дола цIейш, традицеш, Iаьдалаш, обрядаш шерра доаржадеши хьаденад Советски Iаьдал, «Хоза дар лораде а, образец санна хьийца леладе а деза, цунгара хьокхам эца беза из «къаьна» дале а» яха В. И. Ленина указанеца хьалхае а леладеш.

ЦУ ТАЙПАРА хоза дар доацаш, дика традицеш йоацаш хиннадац цхьаккха халкъ. КIезига яц уж гIалгIай къаман а. Шоай Даьхе, кортмукъале езаш хиннаб уж даим. Из дика хьагойт цун хьалха дIадахача исторецарча бакъдараша. Шоаш лоал оттабе гIийртача моллагIча моастагIчоа майра духьалъотташ хьабаьккхаб вайнах, хIаьта тIалатта низ Iалаьмате боккха хилча хана лоамашка юхабувлаш хиннаб. Иштта хиннад Тимура бIу, монголо-татарски гIаьрахой Кавказе чухьийлхача, туркийи персийни паччахьашта духьала кхыча халкъашца цхьана лийтача, граждански тIема хана деникинцашцеи, контрреволюцеци, Сийлахьбоккхача Дай-мехка тIем тIа фашисташцеи къовсам лоаттабаьча хана.

Халкъа цIаккха бицлуш хиннабац Даьхе, цун кортамукъале бахьан шоай вахар дIаденнараш, са дехка майра моастагIчох латаш хиннараш. Цар боча йоах Советски Союза Турпала Нурадилов Ханпаший, летчика Мальсагов Ахьмада, лора Тутаева Аьсета, кхычар цIераш.

Цу дерригнех вай доккхал ду, царна санна шоай Даьхе еза, цун ираз бахьан цхьаккха хIама кхо ца я деш хила къона тIехье тIахьех вай. Бакъда, вайна дег тIара халахет наргIата, иразе дукха халкъаш дахача вай Сийлахь-йоккхача Даьхенцарча безамал тIех шоай даьй баьхача лаьттан чIегIилгацара безам лерхIаш бола нах вайна юкъе хIанз а нийслуш хилар. Уж нах халкъа юкъара, паччахьалкхен хьашташ вIалла дагадоагIаш хилац, хIаьта беша доазон тIа ягIа га къайса шоай доалахо меттел воша ве а карагIдоалаш хул, хIаьта массанега Iалаьмате йоккха хало лойташ дола кхераме хьал тIаэттача цу тайпарча наха юкъера хьахул зовза нахи дезертираши, нах бовхаш бола бандиташ, атта ювча снсь кала чIегалгах шоай Даьхе, халкъ дохкараш.

Са цIа, са тайпа, даьй лаьтта яха уйлаш хьалсувсаераштa дагадохийта безам боагIа уж къамаьлаш тахан де вIалла йиш йолаш уж хургбацар, нагахьа санна вай массане ираз бахьан 1941—1945 шерашка 20 миллион советски саго шоай вахар фашизм халакъяр духьа дIаденна децаре, фашизм эшаяьецаре.

Дагабоxaл тIаккха Долакха-Юрта 1919 шера деникинцашца гIалгIай тIом беш хиннача хана царна Буро тIарча цIеча эпсарий школера новкъостала баьхка курсанташ. Царех цхьа бIаь ткъаь вурийттане, шоай дегIамаш Iодехкад цига. Цига байнача гIалгIашца вежарий санна цхьана дIабехкаб уж юртарча кашмашка. Россе дуккхача мIиигашка бахаш хиина хургба цар дай, вежарий, йижарий. Цига лаьттача къовсама сийле дагайохийтара нах вIашагIкхийттача хIанз а Долакха-Юрта баьхке хул курсантий гаргара нах. Турпалаш санна шоай синош гIалгIай юрт бахьан дIаденна уж цигара хьабаьхка цIабихьа дIабохка беза яха къамаьл цIаккха хезадац вайна цар гаргарча нахагара.

Вай дараш санна Iаьдалаш доацаш хиннаб-хьогI цига байнарий даьй, ноаной, вежарий, йижарий е уж дага ца боахкаш, ца безаш хиннаб-хьогI уж?

Цун уйла йича бакъдаьа хетар тхона ший цIен гаьнна вахача моттиге цIаьхха венна саг даьй лаьтта дIаволла веза яхаш тахан а тIехьа йоккха чоалх хьувзаеча наха.

ГIАЛГIАЙ дукха да кхетамца, боарамагIа уж леладеш хилча эздий традицеш, Iаьдалаш. Царех лерхI вай хьаша, из моллагIча къамах вале а, везваь чуэцар, боккхагIчар юхь яр, уж лархIар, цар сий дар. Гаргарча наьха дика-во хьаллоацаш, царна де йиш йола новкъостал деш, къахьегама тIера волаш, эхь-эздел долаш, къонахчал, камаьршал йолаш саг хилча из наха юкъе даим дика лоархIаш хиннав. Бакъахьара кхетам болча, дика оамалаш йоахкача наха хIара дийнахьа яхар санна шоашкара гойташ дола уж Iаьдалаш дIадувцеи хьехеи ца дезаш дика довзаш да, пудухьа тхоашта нийса ца хетарал совгIа цкъаза вай харцахьарча наькъ тIа доахача гIулакхашта шуи теркам тIаберзабича пайданегIа хургда аьнна хет тхона.

Вайнаха чIоагIа лоархIаш хIама да хьаша везваь чуэцар, цунна гIулакх дар. Хьаьша лаьрххIа цIа леладу, цига хозагIйола поартали дикагIдола даар-малари лоатталу. ХьоашалгIа вепар къона вале мехкарий гулбий ловзар а кхыбола сакъердам а беш хиннаб.

Хьалха а хIанз а хьаша кхыча къаман саг хилча из кхы а бехкегIа лоархI вай. Цо вайга хьагойт цу башха-дикача традице чулоацам интернациональни болга, хIара халкъо из ший тайпарча формагIа лелабеш бола а.

Укх тIеххьарча хана, массанахьа санна, вайцига а къаьстта чIоагIа яржаш латт шоайла доттагIал, яхь лелаеча къахьегама коллективаша дIа-юха леладеча хьоашала гIулакхий общественни формаш. Эггара хьамсарагIеи безагIеи бола хьаьший бий тIаэц вай лоаларча автономни республикашкара, Украинерча Херсонски областера, Венгерски Халкъа Республика Комаромски областера каст-каста вайцига уха делегацеш.

ЧIоагIа доттагIала бувзамаш тоссаденнад вай республика Назрановски районерча къахьегамхой Къилбаседа-ХIирий АССР Пригородни районеи Черсий-Балкхарой АССР Урвански районеи къахьегамхошца. Каст-каста дIа-юха ухаш цар чакхдоаха вIашагIкхетараш бокъонца дола доттагIала цIейш санна безаме хул. Из шоаш деча хана лоалахой балха дика опыт хьаIомаю цар, шоашта карагIдаьннар дIадовзийт, къахьегам дикагIа вIаштIехьбаккхара хьакъехьа шоайла дагабувл.

Везве воагIача дикача сага ший де йиш йола хьоашал делга вай хана массадолча халкъаша бакъахьара гIулакх лерхI. Из ишта е вешта де аьнна сага хьалхадаккха хала да. ХIаьта а, хьаша везвар безаме долаш, цунна а цIагIарча наха низкъал доацаш, дезалерча хIара сага хозахетарца дагаухаргдолаш чакхдаьлча дика хургла аьнна хет.

Ха а зама а хувцаяларца хьоашал делга хьалха санна вай хIанз а леладе эттача нийса хургдац. Хьалха эбаргаш чуийце кхоабаш, лелабеш хиннаб вайнаха. Из цар деш хиннад шоашта гоама долча паччахьа IаьдалагIа хьуллуш уж хиннадаь. ХIаьта хIанзара дар вай лаьша синош Iо а дехкаш даьккхаи шоай дулхах-цIех долеи Советски Iаьдал долашие а, доккхий зуламаш дарах административни органех лечкъаш лела нах чуийбеш оамал я гаргара ба яхача цхьаболча наьха, дIахо а зуламаш деш леларгволча цун никъ бехка а ца бехкаш.

ТIаккха хьоашал делга вIалла фуд ховш а бий-хьогI вай бераштa хьеха, царех нах бе шоай цIа дита гаьннара хьабаьхкача, га даккха юхе данана, воша воацача хьехархоех леташ, низаш деш вай юрташка хьувза цхьабола кагий нах!? Цу тайпарча наха шоай къаман сий доаду.

БАКЪАХЬАРЧА кхетамца хьалкхийна саг вокхагIчун сий деш, из лоархIаш оамал йолаш хул. Из иштта хургдацар, нагахьа санна из дика традици хIанз а тIехьа чIоагIа сий деш вай лелаеш енар.

Кагирхошта а нийсархошта а дIадала хьаькъал, вахара опыт йола, бакъахьарча кхетамца шоай дезал хьалкхебеш бола, шоаш саккхетаме болаш яьккха ха нахаи общественни пайда бара дIаенна бола къоаной вайна дег тIара дукха беза, уж лоархI. Шоай паргIата салаIа бокъо йолашие а царех дукхагIбараш кулгаш вIашка дехка цIагIа багIа туга бац, цар общественни вахаре хьакъе дакъа лоац, халкъа боахама тайп - тайпарча доакъошка болх бу. Цу тайпарча наьха чIоагIа йоакхо ю паччахьалкхено а. Вайна дика ховш да мишта сий деш лелабу вай мехка парте, революце, тIема, къахьегама ветеранаш. Царгара хьаIомалу вай Даьхе еза, цун моастагIашца машар боацаш хила, къахьегам беза, хIаман кхоми хьуматаи де, воашта болча аьттона цар хьалха ца уттадеш юкъарча вахара гIулакх хьаллаца Цар яхачунга вай ладувгIе, лорзагIдаргдац, халкъа а наха а пайдане долаш дахаргда.

Шоай хьаькъалга, вахара опытага, оамалашка диллача бе-бе хул боккхагIчар кхетам, къаьстта шийи тайпара хул дынах тешаме саккхетам. Вахарцара уйлаш. уж бусалба е кераста дынах тешаш хилар бе а дац. ТIаккха вайнаьха боккхий нах дукхагIбараш дынах тешаш а дIаяхача заман ширдаьннача IаьдалегIа баха гIерташ а хилча нийса хургдий цар мел яхари дувцари кхоачашде эттача? Бакъда, из кхетаде нагIаш боккхагIчар мел яхар хоил да аьнна. Вай нийса ца лоархIараш, шоаш дика ду а мотташ, во дераш е ба.

Цкъаза саг духхьал из хана боккхагIа ва аьнна, цо яхар нийса доацилга дика ховш дале а из кхоачашде отташ оамал я цхьаберий. Шоашта хетар боккхагIчун «юхь ца йоагар духьа» дIа а ца оалаш де ца доагIар деча цар цунна а шоашта а зе мара пайда бац. Иштта хул боккхагIчар шоашта дезарах эрахадол а дийя вайна цкъа-шозза мара ца йийна саг йоалайита, ше раьза йоацача сагага кхалсаг марье яхийтача, деша ха йола йиIигаш школах яьхача. Цар кхетадаш гайна е ганза цу кагийча нахеи, мехкарашеи. ЙиIигацеи шоашта сардамаш доахаргдолга, из «дика» даь шоай дай цаона гоамлургболга. Ира заха сердалонаьхи цар шоашь къоастабаьлга цIаккха дицлургдац царна. Ма-дарра аьлча, зIамагIчар вахара кхелаш, гIулакхаш кагирхой тагарадаьц, цар уйлаш теркал а ца еш, боккхагIбараш шоай доIамагIа къестаде гIертилга вIалла нийса дац.

БоккхагIчарнеи зIамагIчарнеи юкъе юкъ ехилга, берашь шоай даьштен - ноаношта мутIахьа доацаш хьалкхелга хьаькъал долча цхьанна а саго нийса лоархIаргдац, иштта мара цу деша лоархIам беш дац Советски Iаьдал а. Из де нагахьа цIаволадаь къамаьл дац ер а. Бакъдар, пайдане дар, заманца тарлуш дар котдувлаш хулга да вайна дезар, из чIоагIдеи цIаоттадеи гIертар боккхагIа вале а зIамагIа вале а вайна бе вац. Цунна тIехьа хургда вай. ХIаьта бакъдолчун духьалдувлар замано ше деккевоаккхаргва, тишваь кагвергва. Из кхетаде гIерташ болча боккхагIчарна ба вай барт эгIаргбац, царна хийра дарргдац.

Тахан схол е собрани еш моттиг хилча дуккхача наха хьалхашка дIа а этте ширдаьнеи зуламеи гIулакхаш леладераштa вий кхайкаеш къамаьл а дийя. ТIаккха цхьа юкъ яьлча шоай цIагIа воIа саг йоалаеш е йоI маьре йохийташ моттиг хилча къайлагIа ураув луш е хьаэцаш ба цхьабараш. Общественноста хьалхашка тоам бар а дувцаш шийна хетар чакхдаккха деза яха из паччахьа хана денз хьайоагIа оамал лелаечарех чIоагIа вог кхарз вай.

ПАЧЧАХЬА хана вахара хало чIоагIа лайна ба гIалгIай. Цу хьалашка баьха уж каст-каста шоайла дIа-юха новкъостал ца дича боалаш хиннабац. Цигара хьадоагIаш да белхий баьа гаргара нах, лоалахой вIашагIтехе тоар йоацараштa, за воацаш дясача бошта цIенош хьалдара, юртахой хьалаш тоадара гIоновкъостал деш дола вайнаьха Iаьдал. Из Iалаьмате дика лаьрхIа езаш йола традици наха юкъе шерра йоаржае декхийла да вай.

Ши - кхо шу хьалха Ведено яхача юрта керттерча даькъе цу вайцентрe бахача наьха кизаца интернат хьалъяьй. Республика цхьашайолча юрташка белхий а беш наькъаш тIаьш, хьасташ тоадаьд. Бахача наьха юкъара хьашташ кхоачашдара кхыдола гIирсаш хьалдаьд. Цу тоадиие изамо йола общественни формаш вай къаьстта чIоагIа могае а, хьаллаца а езаш я.

Бакъда, вай цхьайолча районашка дына керте латтараша тIехьабиса саккхетам болча нахагара ахчаш гулдеш а е белхий бара хьисапе уж вIашагIбетташ а дына Iамалаш кхоачашъяра гIирсаш хьалдаьд, дына культех дола советски законодательство телха а деш. Вайна дагадоагIа, газеташ тIа дувнаш ма-хиллара, зуламе гIулакхаш лeладарах соахка суд яь чувеллача Увус - Мартанеча «шейха» Яндаров Юнаде шийна мурдашка цIеноаш хьалдайташ хиннилга, белхий бара уж каст-каста гул а беш.

Цу тайпара наьха хьакъахчи хьацарахи бIаьхий хила гIертачар бу белхий вай цIаккха а могабергбац.

БIАЬ шераш хьалха дIаяхача заманахьа ший кхоаненга даха цог доацаш, дикаенга сатувсилга йоацаш хиннад халкъа вахар. Цу хана денз хьадоагIа гIалгIашта юкъе гаргарча наьха, бовзашбеззоний дика-во хиннача оттар цIен-даьна ахчаца, хIаманца гIо-новкъостал дар. Цу хана из ца дича даргдоацаш хиннад. Хала а къйза а хинай ха. ХIанз деррига а кхыча тайпара да. ХIанз нах хьалдолаш бах, цар цIен ченаш йиза я. Кхоачамболаш даа-мала, дувха, хьаьшана оттаде шу воалаш ба уж. КIалвисача новкъостал де гаргара нах хилараш совгIа, цунна гIо де оарцагIйоал цо болх бу коллектив, паччахьалкхе. Из деррига долаш да, хьаьнала къа а хьегаш, бакъахьарча бесса вахар леладеча сага. ХIаьта а из Iаьдал тIехдаьккха леладеш хьадоагIа вай. Шоашта уж гIулакхаш низкъала. Iоткъам беш долашие а из традици къаман башхало санна хьалхестаераш дукха ба гIалгIашта юкъе.

Саг вола саг дилла оарцагI а варгва ший низ дIакхоача новкъостал а дергда ший кхоаччара гаргарча наьха ал-ка-во хинна моттиг хилча. Бакъда из гаргало сов йIаьха а, цар дикаши воцаши хIара дийнахьа яхар санна хьатIаэтташ а хилча, ший дезала гIулакх юхатетта, болх е дешар тесса дита, общественни гIулакхашта юстара гIерта везача оттаву саг. ТIаккха мегаргдий цунна вахарца гIа баха, ший нийсархоел тIехьа ца виса!?

Саг йоагIаш-йодаш моттиг нийсъелча, хоам а бийя, 300—500 сагага кхоачаш нах хьагулбеш оамал я вайнаьха. Уж дукхагIа хьа ме боагIа, цар дукхагIа ахча, жа, доахан кхийлача доккхал деш хул вай. Бакъда цу деррига вай кхоана чIоагIа лоал отталеш хилят, из венна дIаваллалиа цIатекха дезаш дола декхар хилча дархIа доагIий из ишта?! Вай хана хьаьнала Iаьдала болх беш ткъаь пхиь тумага дIакхоачаш ахча ийдеча сага а низкъала да уж гIулакхаш. ХIаьта из Iаьдал хьалсувсадеш ба наха хьалхашка шоай доацеи цIаккха хургдоацеи сий даккха гIерта базархой. Iаьдала рузкъаз лечкъадераш. Цар доагIача а ца доагIача а ахча Iокхувс, из шоаш хьаьнала къахьегаш хало яьи ца эзаккхандаь. Царна яхь лаьце царел тIехьабисача доккхха эхь хулаш санна шоаш а тоор йолаш болга IIахьокха гIертараш а кIезига бац вайна юкъе.

Цул а вогIа да цхьаькха: Iалучa ахчанга хьежжа маьа хьо гаргара саг ца лоархIаш, из деце миччахьара даьккха а хьо дIадала дезача оттавеш, хIаьта из нахал гIех Iотоссейи вале Iа хьувзадер хари дале а отташ хилар. Цхьаькха хIама а да цецвоаккхаш. Наьха дика-во хьаллацара чIоагIа оарцагIдоалаш да, яхаш, доккхал деча вай даим санна хьалдолчун коа вай дахача 25 сом е кIезигагIа дале а тум ду, хIаьта тоор йоацача, мискача сага дика-во хиннача нийсделча 5 сом дале дIадолх. Цо вайга хьагойт кIалвисар хьалваккхар духьа цунна гIоновкъостал дар духьа тахан из Iаьдал вай леладеш доацилга, вай лакхе бийца цун чулоацам хувцабеннилга.

ТIаккха бакъахьа хургдеций саг йоагIа е йода ди, баьйтта юртара нах хьагулбе а ца гIерташ, кхоаччара цIентIара гаргара нах, бовзараш - безараш хьа а бийха, ший дика-во саго чакхдаьккхача. Цига гулбеннарий сапаргIата даккха, царна дика шу оттаде, сакъердам, ловзар де вIаштIехьдаргдар цIен-даь иштта хилча. Со-со вийхавац, лаьоIавац яхаш цхьаболчар моттийта доазача беххех из кхераш веце атта зе йиш йолаш а дуккхачар дагахьа доккха баркал оалаш а хIама хургдар йох. ХIаьта гайна е ганза из цу тIа кхоачарг а ца.

Тахан дуккхаьнахьара массехк бIаь саг ший дика хиннача тIаIевхача цIендаьна дагадоаллар уж юача хIаманца

СОВГIАТАШ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН!

(Чиестедоалар. Доладур 1-ча оагIо тIа).

Красюкова Прасковья Максимовнана — производственно-товарни контора машинисткане.

Криворотова Пелагея Семеновнана — Грозненски радиотехнически завода слесарь-сборщика.

Клюкин Борис Николаевича — № 7 йолча специализированни треста Грозненски монтажни управлене мастера.

Курочкин Георгий Ивановича — «Грознефть» объедине не Грозненски автотранспортни управлене автоколонна начальника.

Кочнов Тимофей Васильевича — Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене № 6 йолча гIишлой-монтажни, управлене кхменщикий бригадира.

Ларионова Евдокия Дмитриевнана — производственно-товарни контора моториста.

Ластовецкий Леонид Элуардовича производственно-товарни контора оператора.

Логачева Евгения Николаевнана — производственно-товарни контора наполнителя.

Лысянская Александра Самойловнана — производственно-товарни контора оператора.

Манин Григорий Матвеевича — производственно - товарни контора № 8 йолча цеха начальника.

Ляховец Ксения Васильевнана — «Монтажтермоизделие» треста специализированни управлене изолировщицана.

Матвеева Надежда Васильевнана — производственно-товарни контора керттерча бухгалтера.

Махно Сергей Ивановича — производственно-товарни контора наливщика.

Мельников Владимир Георгиевича — № 2 йолча технически училища производственни дешар хьехача мастера.

Мордерев Арон Давыдовича — производственно - товарни контора слесара.

Мухомедьяров Дини Мухомедьяровича — № 7 йолча специализированни треста Грозненски монтажни управлене слесара.

Нагорская Аза Дмитриевнана — производственно-товарни контора оператора.

Назаров Григорий Аристарховича — производственно-товарни контора цеха начальника заместителя.

Нуйкин Степан Николаевича — производственно - товарни контора слесара.

Рагоза Иосиф Францовича — № 2 йолча технически училища производственни дешар хьехача мастера.

Рогожинский Вячеслав Федоровича — № 2 йолча технически училища производственни дешар хьехача мастера.

Родькина Маргарита Васильевнана — производственно-товарни контора оператора.

Рослякова Надежда Евстафьевнана — № 7 йолча специализированни треста Грозненски монтажни управлене газосварщика.

Рубцов Иван Константиновича — производственно-товарни контора слесара.

Саркисян Яков Егоровича — № 2 йолча технически училища директора.

Свиткин Василий Васильевича — Грозненски мехкдаьтта Iилма - тохкама института лабораторе заведующена.

Кузьмина Елена Захаровнана — город МагIалбика бувзама районни узла почтальона.

Остафьев Павел Яковлевича — производственно - товарни контора столяра.

Селимов Зайнал-Бек Саидовича — производственно - товарни контора управляюще заместителя.

Секач Петр Андреевича — «Грознефть» объединене Грозненски автотранспортни контора автомобилашта профилактически ремонт еча участка начальника.

Сиденко Александр Сергеевича — Нохч - ГIалгIай гIишлошъеча управлене производственно - технологически комплектаце гIишлой материалий отдела начальника.

Смирнова Марфа Федоровнана — производственно-товарни контора сливщика.

Тагиров Магомед Тагировича — производственно - товарни контора резервуарни емкосташ цIенъечоа.

Тамилин Александр Степановича — производственно-товарни контора моториста.

Тимонин Павел Дмитриевича — «Грознефтехимремонтстрой» треста механизаце участка слесарь-инструментальщика.

Ткачев Федор Филипповича — «Грознефть» объединене Грозненски автотранспортни контора аккумуляторщика.

Ткаченко Алексей Ивановича — производственно - товарни контора оператора.

Томина Раиса Григорьевнана — производственно - товарни контора осмотрщика.

Уваров Михаил Константиновича—Нохч-ГIалгIай АССР цIеной - коммунальни бахама министерства коммунальни предприятейн благоустройстван Шелковской комбината начальника.

Федин Иван Федоровича — «Грознефть» объединене Грозненски автотранспортни контора шофера.

Филиппов Иван Тимофеевича — Грозненски мехкдаьтта Iилма-тохкама института слесара.

Фисенко Иван Васильевича — производственно - товарни контора наливщика.

Ханина Зинаида Никифоровнана — производственно-товарни контора моториста.

Хасабян Рубен Христофоровича — «Монтажтермоизделие» треста специализированни управлене прораба.

Хаустова Прасковья Яковлевнана — производственно-товарни контора лаборанта.

Хасанова Мария Лаврентьевнана — Н. А. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода цIеной - коммунальни отдела уборщицана.

Халина Владислава Владиславовнана — Нестеровски юкъера школа хьехархочо.

Чиркин Алексей Ивановича — производственно - товарни контора капитальни гIишлошъяра отдела инженера.

Черниговский Василий Алексеевича — производственно-товарни контора наливщика.

Шестаков Николай Николаевича — Грозненски наливной станце оператора.

Шаламова Евдокия Васильевнана — производственно-товарни контора наькъий болхлочоа.

Шевченко Ольга Николаевнана — производственно-товарни контора оператора.

Штагер Михаил Семеновича — производственно - товарни контора слесара.

Яндошина Екатерина Петровнана — производственно-товарни контора оператора.

Якименко Григорий Яковлевича — № 7 йолча специализированни треста Грозненски монтажни управлене керттерча бухгалтера.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

г. Грозный,
1975 шу, 25 июль.

Ростов - на - Дону. «Ростсельмаш» яхача заводо толамца кхоачашду ялат чуэца лакха овсарле йола керда комбайнаш арахецилга вIаштIехьбаккхара КПСС XXIV съезда ДирективегIа оттадаь декхараш.

Завод соца ца а еш СК-5 «Нива» яха кердача маркагIа йола комбайн серийни арахеца йолаялийтара доккхача боламех балхаш даьд уххаза — керда цехаш хьалъяьй, болх беш яраш эргаяьха тоаяьй, ерригга производство технически хийцай. Нагахьа санна 1974 шера ялат чуэцаш 40 эзар гаргга керда машинаш хиина яле, укх шера колхозийн совхозийн кхашка болх беш хургья 80 эзар совгIа «Нива» яха комбайн. Заводе КПСС XXV съезда сийна шерра социалистически ях яьожай. Комбайнаш хьаеш бараша дени-буса арахец ши бIаь а кхы дуккагIа а машина.

СУРТА ТIА: реконструкци еча хана хьалъяьча цехий блока керда конвейера участок. ИйсагIа пятилетка йолалуш заводе яр 180 эзар квадратни метр производственни майда. Реконструкци яьча тIехьагIа цунна IотIакххийттай 120 эзар квадратни метр.

В. ТУРБИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

БОЛХ ВIАШТIЕХЬБАККХАРГА ХЬЕЖЖА

Дагестана Хасав - Юртовски районен Гудермесски районен доазув долчча я «Восточный» совхоза шурий-товарни ферма. Сон юрта боахама продукци йоаккхилгеи кийчъелгеи мишта лел хьожача Гудермесски районерча паччахьалкхен инспекце инспектор Лютеров Ираклеи ферме даьхкача хана «ящур» яхача лазара духьала доахана привавкаш еш бар совхоза керттерга ветеринарни лор Мушхаев Хьамзати ферма бригадир Хахмедов Лом-Iаьлеи. Царна новкъостал деш доаркаш бар. Сихен дикен дора цар шоаш дер.

Цу ферме ер шу доладеннача дийнахьа денз «ящур» яха лазар кхийтта цхьаь-цаI етт бац.

Дика вIаштIехьдаьха чакхдоах ферме хьайбашта Iунал дара кхыдола балхаш а. Иштта, доахан кхоабирга, деттилга, уж дра а даьха лелийтилга, хий моладелга — деррига а графикагIа, ший ханнахьа ду. Доакъар ахканарча рационага хьежжа лу. Доярка юхе йолаш мара лац бежа Iуша доахана доакъар. Из бахьан долаш хIара Iатта рационага хьежжа тоъамболлаш кхоач доакъар.

ЙоагIа йоакхо ю совхоза кулгалмоша, партийни, профсоюзни организацеша ферма болхлой къахьегам аттача баккхара, цар балхацара моральни материальни безам совбаккхара.

Хьалхарча шерашка хьатIадоаладаь хий дацар ферме. Из бахьан долаш дукха халонаш ла езаш хулар доаркаш а бежа Iуй а. Цхьайолча хана хий кулг-кара да дезаш моттигаш нийслора. Из кхоачамбоацар дIадаькхад хIанз. Ханахмедов Лом-Iаьлас ше оттаяьча проектагIа турбаш а ехка хий хьатIадоалалаьд ферме. Доаркаштен бежа Iуштен цар болх аттача баккхара из доккха гIулакх да. Цахалдаш болх беш я помещенешкара нувхаш, кхо арадоаккха, хIаьта доакъар хьатIакххухьа транспортераш а.

Бож беттача хана эша гIирс лаьрххIа хьакъастадаьча цIагIа чу латт, мозаша бIехберггбоацаш, дом тIабужаргбоацаш тIа хи киси, а тесса. ГIирс латтача хIара моттига лакхе доярка тайпан цIи тIаязъяь табличка йоал.

Лостам болаши паргIатеи я ферма цIеча уголоке. Цига телевизор латт. Истола тIа газетий подшивкаш ухк.

ЦIеча уголоке хьалтехадоахк хIара доярка, бежа Iуна социалистически декхараш. Укхаза да дийнахьа цхьан Iаттагара хIара дояркас йоакхха шура тIаязъю хьокхамий улг а.

Тхо ферме хиннача дийнахьа а доацаш, цул хьалхарча дийнахьа эггара дуккагIа шура дояркас Хатаева Айзас яьккхаяр, хIара кхоабача Iаттагара юкъера лаьрхIача 12 килограмм. Цун сийна арахийца «Молния» яха къахьегама листок яр. Социалистически яхьа итог хIара итт дийнахьа ю Хьалхарен шоллагIен моттиг яьккхача дояркашта ахчан совгIат лу. ХIаьта хьалхара моттиг яьккхачоа ахчан совгIатал совгIа цIе вымпел лу, цун сийна ферма коа ЦIе байракх айю. ХIаьта тхо ферме хиннача хана Хатаева Айзий сийна айяь яр ЦIе байракх.

Боккха теркам тIабохийт ферме доаркай, бежа Iуй политически кхетам айбара. ХIара кIира цкъа политинформаци ю ферма агитатораша Хахмедов Лом-Iаьлас, Мушхаев Хьамзата, Дудалов Саламус. Дукха хIамаш хов ферма болхлошта.

Шозех еча йоакхонга хьежжа дика къа а хьег ферма болхлоша. Толамца кхоачашду хьалхашка латта декхараш.

Масала, хьаэцаргда вай дIалаха ах шу. Цхьа доярка йисанзар ферме шура яккхара социалистически декхар кхоачаш ца деш. Цу гIулакхо торо хилийтар паччахьалкхенна шура дIаялара ялх бетта план 123 процент кхоачашъе, хIаьта дулх дIадалара план — 113 процент.

Ах шера хIара кхоабача Iаттагара ферме гIолла план 1000 килограмм йолаш 1315 килограмм яьккхар. ХIара кхоабача Iаттагара изза дукха шура яьккха цхьа ферма яц районе. ХIанз сентябрь бетта чотах къахьегаш я ферма коллектив.

Дояркашта юкъе яьржача яхье хьалхара кхо моттиг Хатаева Айзасен, Мурадова Умжатен, Саидова Лизасен яьккхар. Айза яхье хьалха я. Цунна тIехьаккхуш латт Лиза.

М. ХАМАТХАНОВ.

ХЬИЙГА КЪА ДАЙНАДАЦ

ТIатеIIа гурахьа ялата дийна культуроаш чуэцаш ба Назрановски района «40 лет Октября» колхоза механизатораш. Са тессача денз боал къовлабаллалца хьахоз кхай тIара болх беш йолча комбайний, машиний, тракторий моторий оаз. ТIехьарча массехк дийнахьа 850 гектара тIага мукх чубенаб.

Зехьа дайнадац совхоза кхаш аладераша гурахьа йийнача культурий дика хьувкъам кхебе гIертаж дIадахача шера гурахьа денз хьийга къа. ПланагIа 19 центнери социалистически декхарагIа 30 центнери чуэца безача хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 25 — 28 центнер мукх чубахь.

Чуэца доладаьд кIа а. ХIанзле кхо бIаь гектара тIага хьекхад из. ХIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 21—22 центнер йоал план 19 центнер йолаш.

Ялат чуэцаш хIара дийнахьа 38—40 комбайн хул. Царгара хьатта ялат дIакххухьаш 27—30 автомашина я.

Дукха комбайнераш, шофераш ба республика кхыча боахамашкара, районашкара «40 лет Октября» совхоза ялат чуэца новкъостал де баьхка, хIаьта хIанз цу боахама кхашка къахьегаш. Уж ба Шелковской, Надтеречни районашкара, «Сельхозтехника» объединене Назрановски отделенера, Аргун яхача городе.

Шерра социалистически яхь е йоаржаяь хьинар, низ кхо па беш болх бу ялат чуэцача декъа лоацача беррига наха.

«Союз-19» яхача космически кема экипаж лаьтта Iохайначча дийнахьа къаьстта дика болх бир. Кхай тIара хьатта ялат дIахьош 140 совгIа рейс йир шофераша.

Къаьстта дика къахьег комбайнераша Д. Дзаурова, Б. Хучиева, М. Озиева. ХIара дийнахьа юкъера лаьрхIача 130—150 процент кхоачашъю цар бахха норма.

Шофераштa юкъе яьржача социалистически яхье хьалха Алхастов ва. Балха тIа цул дукха тIехьабисац Евлоев, Султыгов, Муцольгов, Оздоев, Торшхоев. Масала, Алхастова дийнахьа юкъера лаьрхIача 28 тонн ялат дIахьу комбайнашкара хьатта, хIаьта Евлоева — 21 тонн.

Паччахьалкхенга ялат доххара план а социалистически декхараш а «40 лет Октября» совхоза къахьегамхоша кхоачашдергхилараха шеко яц.

Н. СОФРОНОВ,
«Чечингаз» треста инженер, «40 лет Октября» совхозе ялат чуэцаран кийчдаран вола уполномоченни.

IалашIбао мара кхы хIама хилац. ХIаьта ловзарга, сакъеркамга дог доахилга а дIайоалаш латт. Цудухьа гIалгIай саг йоагIача, гулбенна нах декхар дIадала баьхкачарна чаьпа хет, хIаьта цIен-дай — тухсискал еле кеп а оттайийа, дIаэца кийчбеннараштa.

Цу гIулакхаша нах сапаргIата баха, хьаьнала болх хьабе. шоай дезала йоакхо е битац. Денна тIалаттача цу гIулакхо вайн шига дIакхахьа наътоъача ахчан уйла е езача оттаву саг. Эггара тIехьа из дерригa кIоoда а дийя договоргIа болх бе вода е кхыча нийса боацача наьк тIа воал из леладе тоо йоацар.

ТIаккха мишта кхетаде доагIа бIеха зулам дарах набахта дужха ха а яьккха цIавенна саг къаман нийсхал яьккха турпал санна везваь тIаэцаш хилав? Цун сийна даьча хьоалчагIаи тIа баьхкачар. «Кхы кераста кара ма гIолва хьо», яхаш цIавеначун киса ахчаш дехкилга. Из ловца вайнаха юкъе баьннаб паччахьа замалахьа гIабаш техе нах еуе такха СибаьегIа дIахийташ хиннача хана. Цу хана саг лаьца вехкараш, цунна суд ераш а набахта чувоаллавераш а паччахьа оттабаь кераста чиновникаш хиннаб. ХIаьта хIанз деррига хувцаденна хилча цу дешай маIан хаоц долга а. из яха ца доагIилга а кхетаде хила деза вай. Хоац ваьннар кхетавара, зуламашта никъ бехкара тIадеозадаь дац уж гIулакхаш.

Цхьаькха цхьа хIама а да уйла яйташ: нохчий саг венначa кодам а бий дIаболх. хIаьта гIалгIай цул совгIа цига зогIа дала дезац а ба. Иштта, ахчанца дувзаденна да тахан вайнаха юкъе отташ долча доккхачен зIамигачен дикаша вонца дувзаденна мел дола гIулакхаш. КIиранди газета гIертача са ааьх аха волалу вайх хIаравар: хIанз мичара кхайкаргба - хьоrI, яхаш. Цу тайпара хьал вIаштIехьа из хилараал совгIа халкъ экономически, культурни дегIадоаьхилга юхадетташ йола боххьонца йола баргал а я из.

Уж гIулакхаш сомделча, дукхагIа лаьржача дикагIа хеташ ба дьина керте латтараш. Цар фу хало е еза: дикан тIа е вон тIа а уж машинаш дIабуг, мерзагIа дола шу а оттадий магIабахе Iоховшабу. тIаккха накъабоахача хана кисa ахча а делле дIабохийт.

УКХ шера доацача доанах ши саг вийнав Наьсарен - Вокзале бахача Бузуртановгlар. Цу тайпара оамарий хьисапе кхетам бола нах хIанз а нийслуш хиларе вай цецдоах. Из иштa вайна хете а цхьа лехар санна дола даькъаза Iаьдал вайна юкъера дIадаланза да. Из кхеоаме зулам дарах йоккха суд тахкхе саг цIавеча а чIчо леха отт вай. вешао ше бехке хилнавале а цхьа бoaкх.

Гаьнна хьалха дIаяхача хана из во традици йолаш хиннад лунеп тIа даха деррига къамаш. Хьаькъал, сакхетам котбаларга хьежжа из Iалаьмате во традици дIаяькхай деррига хIана дац аьнна долча халкъаша. ТIаккха вай сакхетам мац кхоачаргба - хьогI из акха гIулакх дIадаккхарга?!

КХЫ дикагIа хета дагIаш ше ца везаш а ца возаш а йола саг низагIа бежан санна хьа а лаьце дIаюгаш хилар. Цкъа-дале, шийх ваьш волча а наха адам лоархIача а саго деогдолаш хIама дац из. ШозлагIа - дале, нагахьа санна гIулакх Iаьдалга ца кхоачийташ тоам барна дIадерзаде вIаштIехьдаьлча а, малагIа вахар леладе. безам баа воал из ше гоама волча кхалсагаца. ХIанзара кхетам болча сага эггара чIоагIагIа йола суд ма йиц из-м. Цун уйла ялла хьаькъал даларе-м цар из деог а мича дар!

Цхьабакъда, из де вIалла лоархIа а бергбацар уж дукхагIолча даькъе из гIулакх тоама ахча а дийя вайнаха юкъе дIалерзалеш деларе. Изэмо моллагIа шоаш даь кхыдола а во нийсле гIортаргбoлеи бухсойцача кхаьчача йоI оаьза я со оалача дIакхоачаергйолеи гаргара нах шоашта тIехьа латтилга хош бенаре киттa хьаьобаьнна аькха хьисапе хьувзаргбацар уж зуламхой.

Из цхьа оагIув я. хIаьта шоллагIча оагIоно — йиIай даьша фу ду? ГIулакх дезагIа хургдолаш ай а дий тIаккха «коозагIъльннача беозагара» алсамо ахча даькке йоI ехча а ехке Iоховш.

Цхьабакъда, тIехь-тIехьагIа дуккагIа гучабулаш латт шоай вахара кхелаш ахчах. наха цхьаьна хабароаш дувцарг ма-дий яхаш кхерам тIатувсарах йоае безам боацараш. Геттара бакъахьа яздаь письмо ця укх деношка «Грозненский рабочий» газета тIа кепатехар. Кооперативни техникума студенткас Оздоева Тамаре ше низагIа йодаь Местоев Султани пуица хилчоаш бехктокхаме озилга дех. Из ненал дола йоI шийн ираз коза ца доагIаш юсаргья аьнна хетац.

ЦХЬА иттех шу хьалха уодонна 1000 сом дааа дезар. тахан цун юкъера боарам 2500 сомага дIаккхьачаб. ХIаьта кхоача 3000—3500 луш бараш нийслой цу тIа баргба кхыбараш а. Гаьнара хьадолгIаш а вайх чIоагIа лета а лазар ца из. Лоалахочун карт пхи сантиметр лакхагIа хилча а сатийна наб е могаш баа вайх цхьабараш. Цу тайпарча яхьо саг диканга кхоачаверг вац.

ХIаьта кхычар боккъонца яхь лаца мегаргбола дай вайна юкъе хIанз болаш ба. Цар цхьаьккха кепиг ахча а ца эцаш шоаш ваьза болча маьре ухийт шоай мехкарий. Из дарах наха юкъе сий ваьннад цар. хIаьта цар дIабахийтараш дезале лоархIа я лоархIаш ирзе бахаш а ба Сих а ца луш шоашта шинноа хозагIа, дикагIа хета мебель, холодильник, телевизор Iалашъе а вIаштIехьдаьннад цар. хIаьта хIанзалца ца кхийнао тIехьагIа хьатIадоагья.

Урдув иттa тIех ца дувла а тарлора. нагахьа санна из йиделга бакъахьа гIулакх лерхIаш бола нах вайна юкъе беларе. цу даькъе вузашка дийша баьннараш а болаш. Урдув ца даьккхача йиIий вахар сиха доха мег. йоах цхьаболчар. вокхар урдонна дIалуо поартал а хиле юхадоагIа. оал. ХIаьта цхьайола йоI ше а хул хьанехка йоIах нийнаяул кIезигагIа шийх урдув ца даьккхача бакъахьа хеташ.

ХIаьта шоайла безаши даха бовзаши болча зIамигача сагои йоIои из гIулакх шоаш къоастадаь гучахьа дIааьлча царна юкъе урдув долла сага могогдац аьнна хет. Шоай вахара кхел къоастаеча хана шоаш лоал оттабеш дола эздел кхоабилга дIадаккханза дарган.

Цхьаболча боккхагIчар кхетадаи хIанзара дуккагIбола кагий нах дийша. кхетам бола нах хиларца хIараваp ший тайпара уйла а моллагIча хIаманарча безамга диллача из къердаш оамал я йолаш хилар. Иштта оамалаш йола нах шоайла хьалхе леттIа бовза а ца бовзаш вIашагIкхийттача ца товш баха е къаста тарлу. Уж ца тарах чIоагIа цецбувлаш хул вожаш: «Ай бIаьргладог эшаш я. оамалца. гIулакхаца яц е воча даьх-наьнах аьнна я». яхаш.

БоккхагIчар лоIамагIа саг йоагIача, йодача е кхыдола дика хиннача цхьаькха тайпана сакъердам ца гуш, лоIам ца хулаш дус вай. Саг йоалаш езаш вола зIамига саги маьре яха езаш йола йоIи вIаши бIаргаго а бовза а йиш йола моттиг гIалгIашта юкъе саг йоагIачеи йодачеи хIана атта нийслуш яц.

Кагийча наха сакъерда. дIамала хац оал. Из цхьаболча даькъе бакъда. хIаьта цу гIулакха бехке бараш уж къамаьлаш дераш шоаш мара кхы саг вац. Дуккхаза ловзарга ца хилча. паргIата дика оамал хьа а Iомаеш. шу оттадаьча дувш - молаш ца вагIача ши-шегIа сага довзаш хIамаш дац уж а.

Сакъердам, ловзар. беган. безаме хьай ханарча сагах бIаргтохар вайна юкъера дIадоалаш хилча миччахьа ваха а сапаргIата ца даьккхача, сакъердам ца лехача валац дийна саг. ТIаккха шийй ханарча наха клубе. кино вахар а могадеш мичад вай боккхача наха.

КХОАНЕ дага латтар уйла ца йича валац. тахан къамэн Iаьдалаш да яхаш. вай совлеи тIехдаьхан леладеча гIулакхаша наьха общественни вахарoаа хьинао чIоагIа лохдеш хилара. Къаьстта из ала доагIа болх. паччахьалкхен гIулакхаш кастакаста юкъагIа а дуташ оарцагIбаьнна хьувзачарех. Цу гIулакхаша шоатта ахча. мукъа ха. дIа-хьа ваха транспорт хулга дIадех. Цкъаза шоаттеи кIиранн денош доадича а валац саг. хIара аьлча саг венна е кхыйола во деза моттиг хилча моллагIча дийнахьа вахаа везаш хул. Вай цецдоах кхыметтел шийна цкъа бIарга вайна воацача сагага ше дика во хилча из цига вехаш хоам беча нахах.

Вай вIаш юхамаччахьа даьха уж цхьадола гIулакхаш лаьгI ца дича. боарамагIа ца леладича дарган. из дIадех вайгара таханарча замо. кердача вахаро. Из вай иштта ях. моллагIа дика хIама а бозорамал тIехдаьккхача цун моргал йоиш йоландаь. Наха космос кардерзаеча хана ше гоа оттавеши ца эшаши бола мухь шийна тIабехкаш вола саг тамашийна хета воагIа. Иштта, харц хIама лархIа деза тхо эздийча тайпах. дикача даьхнаьнах даьнна нах да вла гIеотачар совлен дола гIулакхаш тIехдаьха леладеш а. уж вахаре дIачIоагIде гIерташ а хьувзалео.

Дикача хIаман тIехьа — дуккагIа дешара. болх гоззагIа бара. хьай заман нахал тIехьа ца виса гIортара — яхь лелаю саг нийса лархIа воагIа. Бакъда. шийла моллагIча цхьаа хIаман тIехваьнна дIазттача сага тийша болх бах е цох доацар язлаь из кIалвитa. балхах вохаве оттачар лелаео яхь яц. из ма-дарра аьлча. эггара бIехагIа йола хьагI я.

ГIАЛГIАШТА юкъе бусалба ду чIoагIбенча цхьа-ши бIаь шу мара дене а халкъа традицешшара. Iаьдалашира. обрядашира дьинца товш яоаш дIачIoагIьеши тарлуш йоацараш дIаяха гIертаи хьабаьхкаб дьина керте латтараш. Нах боздоре боахкаш. лоха сакхетам болаш цешанзеи заман гIулаккашца ца тарлучуи хилча уж шоаш дувцачa ваьлагара доагIа яхаца фаьлгашца Iехабе. царна юкъе шоашта хетар дIаоттаде. уж боацабе аттагIа хул дьина тIехьа латтараштa. Цигара хьадоагIа цар дIаяхача замах юхедиса цхьа лехар. урдув лаккхар, кхалсага бокъоацаш Iотесlар кхелаш хувшаяр санна а иштта кхыдола а шиндаьнна Iаьдалаш хьаллувцаш наха юкъе дIачIoагIде гIертилга. Цар дьина Iаьдалаш да йоах. къаман Iаьдалаш да йоах.

хIаьта советски наьха юкъарен кердача вахаро хьакхеллан мел долчун мутIахьа бараш кераста бовла гIерт яхаш наха юкъе сийдоацача баха гIерт. «Дукхха нах дьинах. тешаш хиларах пейда а эцаш. дьинеи къамаши уйлаех спекуляци я еш. дьина керте латтароашa. тайп-тайпарча тоабай мупдата дьина фанатизм йоаьжаю, къамашта юкъе моастагIал дехк, сэабезамаш дар. цхьа лехар. кхалнах эсалагIа лархIар санна дола гIулакхаш чIoагIде а гIеоташ», аьнна. нийса белгалдаьккхад КПСС Нохч - ГIалгIай обкома X пленума решенешка.

Ма-дарра аьлча. керда сийрда вахар дешар. лакха сакхетам болаши советски наьха юкъарча IаьдалегIа баха гIертен нах хьалхехбеча социализмацеи Коммунистически партешеи дрохал йолаш хьабоагIа дьина дай. Цудухьа наха юкъе «Iаьдала болх фоормана лелабе беза. ше Iаьхартлеи тIа оттавезилга вип ца луш хила веза» яха кхетам боаржабеча цар общества. юкъарча боахама пайдане а боацаш частнособственнически уйлаш йолаш хьалкхебе гIерт нах. ХIаьта лакхе вай дийца ахчашеи бохчашеи леладеш долча совлеи Iаьдалаштеи гIулакхаштеи чIоагIа мутIахьа барий сакхетаме дика лард корайоагIа цу харц уйлашта. Паччахьалкхенна мел доккха зе дарах. Iаьдала пузкъа лечкъадарах. базар леладарах из саг харцахьеи бехктокхаме оза везаши хеташ бац цхьабараш. ТIаккха Iаьдало а ше лархIарга хьежжа мара леладергдац цу тайпарча нахацара гIулакх.

СОВЕТСКИ Iаьдало шийх дIакъоастадаьд килаз а маьждиг а. бакъда из дац шийна лоаш бола ду саго лелабе йиш йоацилга. Шийна паргIата дьина Iамалаш кхоачашъе мукъа лу Iаьдало даьлах тешаш волча сага. цхьабакъда шоай харц хьехам наха ма бе. дунени вахарен гIулакхаш къестале ма гIерта. шиндаьнна гIулакхаш наха кач ма дехк. йоах царга закона. ТIаккха вай «даьла мискаш» вIалла цунга леог догIа а тугаш бац. Iаьдало яхар вIалла теркал а ца деш шоашта хеттача тайпара тIехьабисачеи бoадоне боахкачеи наьха деррига гIулакхаш чакхдоахаш хьабоагIа уж.

Масала. зулам даь саг йоагIаш йола суд я йий. набахта чувоалл Iаьдало. ХIаьта из вIалла теркалаш цхьаболчар. из зуламга воалаваь гIулакх вайнаьха сагаца дувзаденна хуле. дош кхелага дIалу. ТIаккха мишта лархIа доагIа из моллагIча Iаьдало? Паччахьалкхен законаш цу тайпарча наха дагадохац шоашта е лелаза хIама эшаш моттиг хилча мара.

Иштта, Iаьдало къоастадаь дов, юха гIотта а дий, машар бу яхаш хьувзаш хул кхелахой да тхо яхараш. ТIаккха, шоайла дов дарий ши тайпа вIашийн декъадале дIаотт. Шоай саг бехке вале а моллагIа доацар оттадаь хIилла юкъе еллa из кIалхарваккха отт. Иштта саг хьалваккха оарцагIоал моллагIа гаргара сагбалха тIа е вахаре зулам дарца бехктокхаме оза везаш моттиг эттача а. Саг ший тайпах хилча из харц вале а цунна тIаотта. галаккха деза яхача къаман Iаьдалаша вай даим вон тIа ваттаду. Зуламе уйлаш. гIулакхаш доакка саг кхетавара, юхатохара тIадеозадаь дац уж гIулакхаш.

ВАЙ мехка хьахиннай советски халкъ яха наьха керда исторически общность. Цар шоай революционни. тIема, къахьегама, вахара опыти дуккхача халкъий хьалха денз хьадоагIа башха-дика Iаьдалаши лараде а лувцаш хьадаьд шоаш цхьанна хIамах хувцаргдоаца керда массадолча къамашта юкъара дола цIейш, традицеш, обрядаш.

Цхьаннена дагадохаргдац тахан 1 Май, 7 ноябрь, 9 май, 8 март санна дола советски наха чIоагIа деза лоархIа юкъара цIейи уж духхьал эрсий е кхыча цхьан къаман да ала. Цу деношка беррига советски нах дог гIоздаьле цхьана сакъердаш хул. хIаьта беррига къахьегамхой. моллагIча къамах уж бале а. оамал хинна дIаэттад цу дезача деношта накъадолхаш къахьегама совгIаташ кийчделга. Иштта, хIанз массазара гIулакх хинна дIаэттад балха яхь лелаелга. коммунистически субботникаш чакхдоахилга. наставничество лелаелга. городе бахачэр юртхоашта новкъостал делга. Вай чIоагIа безбеш делабу къахьегама ветеранаш. яхье котбуаларш. болхлой династеш. Дуккханахьа хоза вIаштIехьдаьде чакхдоах кагирхоех болхлой. ахархой бу. уж эскаре гIулакх де боахийта денош. торжественни хьисапе саг йоалаяр чIoагIделга. урамаш, поселкай цIейш. дуккха кхыйола традицеш, обрядаш.

Безам тIагIоргболча тайпара кийчъяь хоза вIаштIехьъяьха чакхйоахаш хилча наха лоIам хулаш. цар советски вахарера безам чIoагIбеш я уж. Цу тайпара традицеш обрядаш вай вахаре денна дIачIoагIлуш йоагIа, цар дуккхача къамех бола нах вIаши кхотабу. вегашка дика уйлаш чуйоассаю. Царна шерра никъ телар партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацей, культура учреждeней сий дола декхар да. Цу гIулакха вай чIоагIа оарцагIдоале. мехка цу хьакъехьа Iоаяь дика опыт шерра йоаржайой тIехьадисаи зуламеи гIулакхаш сихагIа эшаде карагIдарга вайна.

Тахан вай дувца оттаду гIулакхаш наха хIара дийнахьа яхар санна хьалхашка утташи цар вахаре Iалаьмате лоархIаме моттиг дIалоацаши хиларца вай массане чIоагIа уйла янза, бокъалгахьа даханза даргдоацаш да, ма-дарра аьлча, вай воаш мара къоастаде йиш йоаца къаман юкъерча вахарцара гIулакхаш да уж.

Ший халкъ, цун традицеш, Iаьдалаш ца дезаш атта саг корорглац. Бакъда, наьха кхетам бе-бе хиларга хьежжа тайп-тайпара хул халкъацара цар безам а. Цхьабараша вIалла уйла ца еш хеста а ю, хьал а лувц халкъа традицеши Iаьдалаши, уж дика е во хилар, заманца тарлуш я е яц теркал а ца деш. Из нийса хетац тхона. Сай халкъ, цун Iаьдалаш деза сона яхаш саго доккха къамаьл дарах хьабала пайда бац цун юкъарча вахара хьалаш, гIулакхаш тоадара цо деш цхьаккха хIама деце.

Боккъонца шоай халкъ дезараш а, цун дIахорча вахара кхел бахьан дог лазараш а кхетамца къоастаде хьожаргба къаман традицеши Iаьдалаши. дикеи пайданеи мел дар хьаллаьца вахаре дIачIоагIдеши ширдаьнна хиларца ийрчеи зуламеи мел дар дIадоаккхаши.

Дийша, вахара опыт йолаш хиларца тахан нах юкъе латтача гIулакхий дикача а воча а оагIоний нийса маIан де ховш бола нах кIезига бац вайна юкъе, цхьабакъда шоашта денна къувлаш дола бакъдар дIаала лоархIабац уж. къаман Iаьдалаш да яхаш харц гIулакхаш хьал а лувцаш, шоаштеи кхычарнеи Iазап тIалоаттавеча нахага. Из бахьан долаш уж харц кхетам бола нах шоашта хетар паргIата леладеш ба. Из иштта хургда вай из бала чукъувлаш мел лела. Цар тахан шоай харц дар хьалъуттадеш санна вай бакъдолчун тIехьа майрра дIаотте. цу хьакъехьа гучахьа дар дIаоале уж юхабаланза баргбац, бакъдари хиланза даргдоацари вахаре ший моттиг хьа а лаьца дIаоттаргда. Цудухьа майрра бакъдар гучахьа дIааланза даргдац из дарах бIагIара хьежаргбараш, тайп-тайпара аьлдиташ дувцаргдараш кIезига хургбеце а. Хов тхона гучахьа бакъдар дIаалара вай юхадеттар тIехьабиса сакхетам болча наха оала наIалт долга. воашта, эггара хьалха из «вол» эйна хьатIаэца ца ловлга.

ТIаккха из мелал бахьан вайна денна хула Iоткъам, эшам, низкъалал дIалаьрхIача, воашта гоамеи сихсовдаьннеи долаше а Iовдала гIулакхаш дарга вай дIатIаоттадеш дола хьалаш дIадаханза хилча, хIаьта урдув санна наха Iазап тIалоаттаду гIулакхаш тIа - тIа сомлуш латташ хилча бокъо йий вай дIахо а иштта сатийна дагIа?

Шеко яц, замо, даим эргадувлаш тоалуш латтача вахаро, дийшаи лакха сакхетам болеи нах дуккагIа хилaро дIаяхача замах юхедиса зуламе гIулакхаш эшадергхилараx. Цу ханага хьежар гIулакх ши-шегIа кхоачашхургда аьнна тесса дутилга, кхы а итташ шераш даьлча наха акха хетаргдола гIулакхаш гучадувлийтаргдола хьалаш дIа ца доахаш дутилга, хIанз кхуш йоагIача тIехьеи вай воаш во тIехьале ютилга мара кхы хIама дац.

ТIаккха цIаькха а хатта безам ба шуга, бокъо йий вай дIахо а иштта сатийна дагIа?

Цхьабараштa хета тарлу ер дош сел чIoагIа Iаьржидаь дувца дезарий-хьогI, къаман гIулакх IотоIадеш деший - хьогI из. аьнна? Цох кхера дагIац. Вонах IоцIендалар — вай котдалар хургда. ХIаьта ши-ший тайпара пайданеи зуламеи Iаьдалаш доацаш цхьаккха халкъ дац. царга хьежжа цхьа халкъ дикеи вож вон да яхилга вIалла доагIаш а дац.

Къаман традицех, Iаьдалех, оамалех, хIара денна вайна юкъе латтача гIулакхех йолча укх статья тIа тхо хьажар вай таханарча вахарца йолча белггаларча моттигашта шун теркам тIаоза, хIаьта хIанз дош кIоарга дашхари тахкари духьа шуга дIалу оаха. Цудухьа сакхетаме мел вола хIара саг. из ший къаман гIулакх бахьан дог лазаш вале. цунца дакъа лацаре, из ший дулхах - цIех дола гIулакх санна хьаллацаре тIахьех оаха.

ВАХАРЕ БОККХА КЕРДА ГIА

Нохч-ГIалгIайчен профтехучилищешка чаккхъяьннай пачхьалкхен экзаменаш.

Училищей дешархой практике хилар Нохч-ГIалгIайчен йоккхийча промышленни предприятешка а республикал арахьа а.

— Укх шера вероига а 8000 сагг дийша ваьлар, — аьлар профтехобразоване Нохч-ГIалгIай республиканскин управлене воккхагIа волча инженера Виктор Михайловича Матвеева. — Цар Iомаяьй 80 совгIа балха говзал. Дешархоша говзал мел дика Iомаяьй хьогговзал мел дика Iомаяьй хьожаш бар инженераш, базови предприятей вакалаш.

Дерриа советски наьха вахар а санна, профтехобразовани а легIайоагIа. Училищеш хьакулаш латт юкъера образовани лчш йола дешара заведенеш. Иштта йола училище воврI я вай республике (№№ 4, 5, 8, 11, 14, 29, Наурски районе № 2, гIишлошъераш, меккдаьттахой, сварщикаш-монтажникаш кийчбераш). Цу училищешкара дийша боалаьраш юкъера школа яккхара аттестат а лура. ХIаьта укх шера арахецаргва 546 гIишлонхо.

Цу дешархошта балха говзал Iомаярал совгIа, теттара дика юкъера образовани яла а гIийотар дьехархой.

ТIехдика знанеш гойтар экзаменашка №№ 3, 5, 6, 7, 12, 26 йолча училищей дешархоша. Царна юкъе я О. Переверстаева, Н. Мацко, Л. Соловьев, Г. Костюченко, Л. Гадиева, Л. Селезнева.

Училищеш йистеяьараша Нохч-ГIалгIайчене бaь ца Iеш, кхычахьа а болх беорба. Царех 1300 саг хьожаваьв Киеве, Курске, Ярославле, Херсоне, Пензе, кхычахьа болх беогболаш.

Цхьабараш Эскаре гIулакх де гIоргба, вожаш институташка деша гIоргба, хIаьта дуккхабараш предприятешка болх бе бусаргба.

Массеох шу даьлча царна юкъера цхьабараш цIй хеза нах а хиния дIаотта таолуорга.

ХIаьта училище йистеяьккха дIабахараш юетта укх шера деша хьаэцаргва итт эзар саг.

В. ВАХАЕВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Социалистически Чехословакера хоамаш

ЧЕХОСЛОВАЦКИ МОТОЦИКЛАХ «ЛАТИНОАМЕРИКАНЕЦ» ХУЛАШ ЛАТТ

«Социаль» яхача перуански промышленни организаце ЧССР йийцача лицензегIа йилдай шера 15 эзар цIи хеза йолча чехословацки мотоцикла арахецаргйола фирма. Уж бьаеш я Перу ший чурча рынке йохка а кхыча Латински Америка мехкашка экспорта тIа дIаахийта а. 90 процент гьртта йола оатхалаш «Социальа» ше хьаергья, хIаьта Страконицерча чехословацки заводаша океанал дехьа дIахьийтаргья подшипникаш, поршнеш, поршнех доахка гIозараш. Теркалде доагIаш да «Социало» чехословацки мотоциклаш дикагIа лархIар, дерригача дунен тIа цIи хеза кхы претенденташ, цу даькъа японски «Хонда» а йоагIаш йоллашехьа.

(Прагопресс—АПН).

СЕКУНДЕГIА «ДАЙНА ДIАДОАЛА» КАЬХАТ

Братиславски каьхатен целлюлозан Iилма - тохкама институте хьадаьд хи чу дашаш долча каьхата керда тайпа. Цу упаковочни материалацарча целлюлозни хьоасащен яшаш йолча элементашеи дIоагIа в хулийт из, хIаьта массехк секунд ялалехьа деша дIадаргдолаш а хулийт. Из керда материал шерра юкъейоалайойя гонахьара среда бIехьелга кIезигагIа хургда.

(Прагопресс—АПН).

МУЗЫКА ДУНЕ

Мае дездаьча Чехословаки фашистех мукъаьаккха 30 шу дизара цIейна хетаяь я укхаза дIахьош йола музыкальни фестивалаш, самодеятельнии профессиональнии артистий хьажараш. Сентябре Брно яхача моттиге «Музыка — машара, прогресса» яхача девизагIа дIайолалургья Дунен халкъашта юкъера фестиваль. Цунца дакъа лоацаш хургва итт мехкара цхьа эзар гаргга артист. Август чаккхбоаллаш хургйолча дунен халкъашта юкъерча фестивале гучавоаккхаргва къаьнара инструмент лекхаш барех «Волынщикий аьла». Фестивале боагIаргба социалистически мехкашкара, Англера, Францера, Италера, Бельгера нах.

(Прагопресс—АПН).

ЛИССАБОН. Португале кхоххам кIаьдбаланза ба. ТIема доакъоша вIашагIъехкай заставаши пикеташи, столица юхе тIахьожам лоаттабу цар.

СУРТА ТIА: Лиссабоне дIачуйолхача автомобилашта чухьожаш боахкараш.

ЮПИ—ТАСС телесурт.

Мел нах ба Англе бе болх боацаш

Тамаш хете а, цу хаттара дала жопаш цаIн шиъа хиина ца Iеш, дуккха а да. Дукха ха йоацаш правительства хьакхайкадаьд, бе болх боаца нах июне 869. 822 сагага дIаккхаьчаб аьнна. Иштта цхьа саг ца тувлаволийташ нийса.:. ТIом чакххбаьннaчул тIехьагIа дIаяхача еррига хана эггара лакхагIа бола боарам ба из. Профсоюзни прессо кхы тIа а тоаю из цифра: цу цифрана дIатIатехача нийсагIа хургвар иштта юкъ-юкъе мара бе болх боацаш вола 81.147 саг а. Консерваторий лагерера хьахозаш геттара кхыча тайпара да. Официальни статистика нийса ян. яхаш хьакхайкаду оппозице вIашагIъеллача «политически тохкамий центро». Цунна хетар укх тайпара да: бе болх боацарий хIанзара цифра шозза кIезигье.:. йоагIа — уж хIана 400 эзар гаргга мара бац мехка. Шоашf даьча тохкамех хьахиинараш «бе болх боацараш дукхагIа хилар бахьан долаш хьайна эгIазал южае безам хиларах а доацаш, хьаьрмаьнгаш ца юваш бакъдолчоа дуxтIадовлар дукъа да». йоах консерваторашa. ХIаьта «бакъдар» сенах латт аьлча, «центра» хетачох из латт, дукха нах «цхьайола доходаш тIайоагIаши болх ца дехаши» хиларах. ХIаьта, долче, уж юкъера дIабаха богIа.

Ишта долий-хьогI из? Хаммерсмит яхача лондонски районе тохкам а баь гучадаьккхад, официальни цифраш эIамигьяь а. бе болх боацараш укхаза, ма-дарра аьлча, дуккха дукхагIа а хилар, цхьабакъда уж цхьанна а регистрационни списка тIа боацаш ба е хиина а бац, вешта хана йIоахалла царна юкъера дIабаьннаб уж. хIана аьлча моттигерча къахьегама биржа новкъосташца болх лахарга даьха дог дайнад цар. Бе болх боацараш къаьстта дукха ба кагирхошта юкъе. Официальни статистико йоах, кагирхошта юкъе хьабе болх боацараш 16 процент ба. ХIаьта а, гучадаьннaчох, из цифра шозза йоккхагIа я. «Ивнинг стандарто», уж даннеш ше йоалаеш, белгалдоаккх. тохкам баь Хаммерсмит лоаллахарча районел цхьанна хIаманца эргаш ца хилар. Массе метте цхьатарра да сурт.

Бакъдар аьлча, кхетаде хала дац. консерваторaша виъ бIаь эзарие цифра хIана хержай, из «антипримиска» царна мичара енай. ГIулакх миштад аьлча, бе болх боацараш юховзткъе иттлагIа шераш доладеннача юххье. Э. Хита правительство Iаьдала керте лаьттача ханз Iайнаб. Инфляцена эггара хьалха низ болаш еттача хIамашта дукхьала яьккха «молха» яр хIамаш нийра торо баха чахе наьха лохьеннилга хьакхайкадар. Хьабе болх ца хилaра геттара дика жоп лора цу гIулакха, къахьетамхой рецаьлин доходаш лох я еш.

Йоккхача бизнеса практикаши идеологашеи цу проблемани лаьца никъ бе-бе хилар геттара дика белгалдоалаш яз. Практикаша къайла хьоц хьабе болх боацаш нах битарца инфляцех лоархIабе шоаш дага хилар: Цун маIан кхы тIа гIоаг а деш идеологаша йоах, дувзахача болхлошта кхьэмет тел балхара дIабувлар «гIойленаргIа а да, хIана аьлча налогаш ца йоахаш бут уж». Цхьабакъда цар миччa бесса бувце а, мугIарера англичанаш-м бац цу «гIойленах» пайда эца сихбенна. Дукха ха йоацаш мехка эггара йоккхагIа йолча машинашъерий профсоюза конференце хьакхайкадир: «Къахьегара йола тхой бокъо яккхар дукъа забастовкаш е кийча да тхо». Бе болх боацаш нах хилар, квалифицированни балха низ болбар. аьннад Альфред Моффата. Тавикенхэмагарча делегата. «эгIабаь цах чубоахкача цIагIа хьахинна экономически проблема я».

Хьабе болх боаца нах хIанз дукха Iар малагIча овлан тIара хьадоагIаш да кIезига язданц. Керттера вывод: дунен рынке латтача конкурентни къовсаме английски экономика аьттув бакха беза цо. Британи пун партнераш-ца нийсъяр хьалха хиннача «дунен пхьоалена» вIалла а аьттув болаш бац. ХIара балха моттига лаьохIача инвестицен болам США-рчул 2,5-за. ФРГ-ерчул, Францерчул, Японерчул шозза лохагIа ба Англе. Къахьегама оасарлен боарама Британи тIехьайисара. производстве боахкача болхлой низ кIезигбалара кертгерча бахьанех цаI цунах латт. Юкъера лоархIамча хIара шера заводашкара, верфешкара, шахташкара, транспортера дIаахонза ца боалаш ба 180 эзарнега кхачалца бола болхлой. Цу цхьан ханна дукхагIа хул эша гIулакхаш дара сфера. Цо къоастаян хьабе болх ца хилара проблемаш. Цхьабакъда мехка экономикана кхераме дола хьал тIа-м оттаду. «Продовольствии белали кхыча мехкашкара тIакхухьача индустриальни къамапна хала да, — яхаш язду «Трибюно». — морожни йохкараш доазол дехьа ахийтаоца ший экспорт вIаштIехьанкха». Из лертIара дайна гIулакх, дувцаш хьазачох, укх шера кхы а шаьрагIа белгалларгда: индустрега дIаухийта инвестицеш 15 процент кIезиглургья. Долче, кхы тIа а балхара дIабоахаргба нах.

Дагарбича гучадаьннад, хьабе болх боаца нах августе эггара дукхагIа гайча а сентябре миллионага дIакхоачаргхилар. ВIалла дукха ха йоацаш а тIехьа хеташ дар, из цифра 1980 шерале шозза дукхагIа хургья аьнна. Укх деннoшка «Санди телеграфо» юха лаьорхIай из цифра: хьабе болх боацаш бола англичанаш къахьегама биржашка, пи шу даьлча гIоечереллаш лувцаш хургба. Тоорговле министра Питер Шора хьакхайкаду: Англера болхлой низ Европе — Германеи Францеи дIаахa болалургба.

Кхы дIахо фуд? Фу хургда пхиъ е итт шу даьлча?

Э. ЧЕПОРОВ,
АПН соб. корр.

ВИЛЬНЮС. «Жигули» кхымел долча дикача хIамашта юкъе из хоза кийчъяь хилар а белгалдоах из ший доалахьа араша. Автомобиль чIоагIъеш вIашагIхетта мел йола оатхалаш Литовски ССР Iилмай Академе химен химически технологен Института Iилманхоша кийчъяь «Ликонда» яха защитни пленка тIайоаллаш я. Из геттара йиткъа пленка дика свойстваш йолаш я. Оцинкованни оатхалашта из тIайиллача цо царна окислени ейтац, мукх ца яийтара дикка новкъостал ду. Цул совгIа оатхалаш хозагIа а хул.

Из пленка лелаю машинаш ечен прибораш ечен бIаьш заводашка. «Ликонда» хьаяьрашта СССР ВДНХ цаI дошон кхоъ дотон медалаш еннай.

«Ликонда» яхача пленка сери хьаяра институте вIашагIъеллай лаьрхIа тохкам бу сектор. Цун болхлоша кийчъю цинка, алюмине, цIаста оатхалашта лаьрхIача пленка композицеш. Цу гIулакха пайда эц алхха металлах йица ца Iеш полимерашцарча цар комбинацеех а.

СУРТА ТIА: института технологегIа пленка автомобила оатхалаш тIа нийса йилла йий хьожаш йоал лаборантка И. Демченко.

А. ПАЛЕНИСА сурт. ТАСС фотохроника.

Дешара кердача шера еш йола кийчо

КIЕЗИГА ХА ЙИСАЙ...

Дешара керда шу тIаккхача йисар кIезига ха я. Миштa кийчъю районни школаш. фу деш я педколлектив миштa ю ремонт? Цхьайолча школашка хилар тхо.

БIарга хозахеташ IажагIа, кIай, ойна басараш хьекха йиченаш, хоза кийчъяь коридораш, нийсача мугIарех латта парташ, истолаш, басар хьекха уйнаш, керда мебель, корашка далаш цIена кисеш, массанахьа лостам болаш — иштта сурт дар Наьсарерча № 3 йолча юкъерча школе сона бIаргадайнар.

Педколлективо, завхоза Барахоев БагIдана, школа директора Беркин-Хаева цIенхаштта йоакхо яьй школа кердача дешара шерага кийчъяра. Эша гIишлон материалаш Iалаш а яь, бераш цIахеццашехьа дIадоладаьд укхаза школа кийчъяра балхаш. Школана ремонт ешшехьа кийчъяьй физика, химе, математика, биологе, кхыйола дешара кабинеташ. Из балхая долаш керда дешара шу дIадоладара де мел дезар даьчаккхдаьккхад укхаза 20 июле. Хьашт-дале тахан а бераш чуэца кийча я школа.

— ХIанз-м дисар дуккха хIима дацар, — йоах директора Беркин-Хаева. КхоалагIча этажа тIа чулгаш дилаза, цхьаццайолча метте ленолиум хиийцача цхьоалагIча августе кийча хургья школа.

Школашка текущи ремонт яра гIулакх цар кулгалхоша леттIа йоакхо ярга хьежжа хилара тешал ду Долакха-Юрта юкъерча школага хьежача. Из чуйола цIеноч къаьнна да. ХIаьта кердача дешара шера дика кийчо яьй укхаза. Басар хьекха къегаш да уйнаш, чухь а ара а кIир тохай, пишкаш тоаяьй. Школана а хьехархошта а кхоачамбеш доагор Iалашдаьа. Школа директора Марзиев Анатоле, хьехархой а, дешархой а, дай-наной а оарцагIбаьха болх вIаштIехьбаккхар бахьан долаш керда дешара шу дIадоладара хиннахьа школа кийчъяьяьккхай укхаза.

Школа хьатIа керда гIишло еш болх беш воал 12 саг. Тохаш латт кIир, хьоккхаш латт басар, новкъостал деш боакх хьехархой а. 1 августа кийчъяь хургья школа.

Кхыча тайпара да гIулакх ТIой-Юртарча юкъерча школе (директор Дударова Айшет). Укхаза коридора чу латт нувкъердар...

хаш. Арахьа йоархIамта юкъе улл аьшка карт (цар хьаяьй керда лахчан карт). Школа чуйола цIеноч цхьаццанахьа ремонт ниттIа. Iаьнна штукатурка, дохадаь кизгаш, еха плафонаш йолаш да. Столове чу дола ий хувца дезаш да, тоханза я кIир, цхьашадолча парташта мара хьекхадац басар. Массанахьа а бIеха я. Цхьан цIагIа Iоккхайса яда дешара пособеш, прибораш, географически карташ, макеташ. Цига дIачуваха Iалаьмате хала да. Цкъарчoа хеталу бIарчача шера укхаза саг хиннавий хьогI, аьле. Укхаза кийчдаьлац хьехархошта дахча. кIор. Из массалола хIама иштта доллаше директор шек яцар.

— Ховргда шоана 1 августа ер школа кийча ца хуле, — йоах директора. Ремонт сихагIа йистеяккха хьожаргья со. Новкъостал дайтаргда школьникашка. оарцагIбоахаргба даьй-нанной. Даггар лехача коралагIац хоза басар а. ФуннагIа даь а хьожаргья со ремонт ханнахьа чаккхъяккха.

— Наьсар - Кертерча бархI шера дешара школе январь бетта денз латт вархI класс тоаянза. ХIанз из дIаяла кийчъеннай РСУ. Цхьабакъда, цу «кийчъяьча» классашта, коридорашта а бIара хьожлац. Пенашта яьяц штукатурка. Тхов ба йоккхий топаш еттаелча санна. КхоалагIа шу да спортзал еш латта, цхьабакъда, маца йистеяргья ховш а дац.

Школера кулгалхой шоай бе безаш бола болх чаккхбоаккхаш ба. Техай кIира, хьоккхаш латт басар, тоадаьа парташ.

— Оаха де дезаш хIама дисадаш укхаза, — йоах директора Арсамакова. — Цу ремонтно-строительни участко ший де дезар доре.

Иштта во латт РСУ ремонт е езаш йола Iаьли-Юртара юкъера. ТIой-Юртара бархI шера школаш а.

Итт сахьат доалаш латтар со ТIой-Юртарча школе кхаьчача. РСУ цхьа болхло корзавацар сона цига. Яцар директор Е. А. Баркинхоева а, вацар завхоз а. РСУ начальник ноь Нальгиев-м сона меттел, наха а вайнавац. Тоае езаш я цаIагаш, массанахьа тоха езаш я кIир. Цхьабакъда, укхаза штукатурка еш йоллар шиъ техничка.

Цхьайтта сахьат даьлча Iаьли-Юртарча юкъерча школе уллаш бар боаккха чIега. Е директор а е завхоз а коразанзар сона. Дика болх ба юрта Совет юхе йолаш.

— Пхи ди даьннад сона ремонт еш воаллаш РСУ-ра саг бIарга ца гу, — йоах юрта Совета секретара Яндиев Джабраила. Цар ца беш дуккха болх бисаб. Тоаяьяц пишкаш, хийцаяц наIараш, ремонт е езаш ба тхов ий, е езаш я штукатурка. Тоха езаш я кIир, хIаккха дезаш да басар. Сона-м хац цар из маца дергда.

Кхы а чIоагIагIа тамашийна да цхьаькха. Кийчо яь яьннача кхыча школашка, кхы а фу эш хьожаш кулг тохаш нах ба. ХIаьта укхаза гIулакх иштта во латташехьа а бIаргагуш цхьаккха а саг вац.

«Оаха оттаяьча сметаех райфинотдело ахча хьахийцадац, цудухьа хаьнахьа кийчо е вIаштIехьдаьннадац» аьнна бахьан оттаде гIерт цхьайолча школай директораш. Боккъонца теххача гIулакх иштта дац. Сел чукагдаь деце а школашта текущи ремонт яра ахча къоастадаьа республика просвещене министерствас а райисполкомо а. Яндарерча, Долакха-Юртарча, Экажкъонгий-Юртарча юкъерча школашка, кхы дуккханахьа вIаштIехьа малаьннадий ханнахьа кийчо балхаш чакхдаха. Школай кулгалхоша леттIа йоакхо яра тийша да дукхагIар. Из йоакхо ца хиннача тIехьдаьннад кердача дешара шера школаш кийчъелга.

Иштта латт РСУ бехкагIа кхоъ школа. Наьсарера № 2 йола юкъера школа, йисте ца йоалаш латт, ПМК-432 ремонт еча хана лара йоллаш вентиляци хургйолаш къорган да йитарах дохкаденнад ий. Из хIанз хувца дезаш да. 12—13 кубометр дика хьу эш цунна.

Цу вай йийцача школе капитальни ремонт е езар Наьсарера ремстройучасток я. Из бехктохкамера гIулакх тесса дитад ремстройучастка кулгалхоша. Цар хIанз а дIадоладаьдац цу школашка капитальни ремонт яра балхаш. Цар дош деннадар керда дешара шу хьатIакхачалехьа школаш кийча хилийта.:

Дукха ха йисаяц керда дешара шу хьатIакхача. Из лертIа цIадоладара оарцагIбовла беза районо кулгалхой, еррига общественность.

А. САГОВ,
тха собкор.

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

2 август

С. М. Кирова цIерагIара культуран салаIарен парк. Массовкаш, ловзараш, викторинаш. 17.30. Кинолекторий. «Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIем тIа советски халкъа карагIдаьнна денал дола гIулакх» яха лекци. 19.00. Баьццара театр. Ульяновски паччахьалкхен симфонически оркестра концерт. 19.30. Халхараш ду майда. Халхара сайре. 20.00. «Са Даьхе СССР я» яха кинофестиваль.

В. И. Ленина цIерагIара культура Дворец. 11.00. Бераштеи кагирхоштеи дола «Заманхо» яха кинотеатр. 12.00. Аттракционий городок. «Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIем тIа Нохч-ГIалгIай партийни организаци комсомоли» яха лекци. 1975. Документальни фильмаш хьокхар.

Н. К. Крупскай цIерагIара культура Дворец. Машиннаькъахочун Ерригсоюзни денна хетадаь наха сакъердар. 11.00. Йоккха зал. «Йолаш я, йодаш я сигала бессара вагон» яха бераштa дола утренник. 12.00. «Чебурашка, «Цогали пхьагалаши» яха берий теникий театра спектаклаш. 14.00. Йоккха зал. Сакъердаме кинофильмаш хьокхар. 15.00 «Сигала бессара экспресс» чхача вокально - инструментальни ансамбля доккха концерт. 16.00 Ахканара эстрада. Духовой оркестра концерт. Духовой оркестр а локхаш ду халхараш. 19.30. Ахканара кинолекторий. «Машиннаькъа транспорт 9-ча пятилетке». Хроникально-документальни фильмаш хьокхар. 10.00 сахьат даьлча денз. 22.00 сахьат даллалца болх беш хургья еррига аттракционаш.

3 август.

С. М. Кирова цIерагIара культуран салаIарен парк. Машиннаькъахочун Ерригсоюзни денна хетадаь наха сакъердар. 10.00 Спортивни майда. Волейболахи йоккхача теннисахи ловзараш. 14.00. Массовкаш, ловзараш, викторинаш 17.30 Кинолекторий «СССР дукха машиннаькъаш дола паччахьалкхе я» яха лекци 18.00. Къайла театр. Ульяновски паччахьалкхен симфонически оркестра концерт. 19.30. Халхараш ду майда. Халхара сайре. 20.00 «Са Даьхе СССР я» яха кинофестиваль.

В. И. Ленина цIерагIара культура Дворец. 10.00. Аттракционаш. 11.00. «Заманхо» яха бераштеи кагирхоштеи дола кинотеатр 19.30 Ахканара кинолекторий. «Машиннаькъахочун денна хетадаь «Даьхен болата наькъаш» яха кино хьокхар.

Н. К. Крупскай цIерагIара культура Дворец. Машиннаькъахочун Ерриггсоюзни денна хетадаь наха сакъердар. 10.00 сахьат даьлча денз 22.00 сахьатага кхаччалца болх беш хургья еррига аттракционаш.

Гатчинера хьаьший

Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема ветераний Нохч-ГIалгIай республикански комитетерчеи республикански педагогически общественерчеи «Подвиг» яхача тIема-патриотически клуба дикагIа бола лер лехараш туркала городе Севастополе хилар. Из яр тIема сийлен наькъашка яь Ерригсоюзни поход. Цига вIаши хьоашал тессар вай мехка тайп-тайпарча моттигашкара даьхкача бераша. ХIаьта Грознерча № 15 йолча школа-интерната дешархоша доккха доттагIал дир Ленинградски областа город Гатчина № 4 йолча юкъерча школа берашца.

Укх шера март бетта Гатчине хьоашалгIа ваха хилар № 15 йолча школа-интернатера, № 3 йолча Автурински школа-интернатера. Грозне кхыча школашкара 30 зIамига саги йоIи. Итт ди даьккхар цар цига. цу школа истори Iомадир. Шоай хана из школа йистеяьккха ба хIанз цIи хеза бола Iилмахой-полководцаш Н. К. Крупскай веший воI вола вице-адмирал, технически Iилмай доктор, профессор Михаил Александрович Крупский, контр-адмирал Михаил Михайлович Крылов. Россе эггара хьалхарча авиаторех вола Борис Григорьевич Чухновский, кхы дуккхабараш.

Вай кагирхошта цIаккха а йицлургъяц шоаш фусамдаьша цхьана «Ленинграда историе» музея здане яь заседани, цига шоашта Ленинград фашистех лораеш хиннача отставке болча инарала-майора В. Н. Сандалова, полковникаша Ф. Е. Катанова. С. А. Никитина, Гатчински школа директора П. В. Резве, кхычар даь къамаьлаш.

Дукха ха йоацаш Гатчинера дешархой а баькабар шоай доттагIий болча хьоашалгIа. Грозне а республика кхыча районашка а кхо кIира даьккхар хьаьшаша. Уж хилар Грознерча № 15 йолча школе-интернате, Автурерча № 3 йолча школе-интернате, автуринцашта Балтийски тIема флота матросски форма комплект елар цар, галстукаш хийцар вIаши. № 15 йолча школа-интерната дешархоша цхьана 4 ди даьккхар Автуре.

Гатчинцаш Ассинскерча ХХ партсъезда цIерагIча колхозе хилар. сомаш чуэцаш новкъостал дир пхе дийнахьа.

Ведана районе а хилар хьаьши. Хулхулау яхача лоамаи сихача хи тIа сарахьа цIа а йийда, бийса юкъе яххалца сакъердаш, къамаьлаш деш хилар бераш.

— ЧIоагIа раьза хилар хьаьший — йоах № 15 йола школа-интернат йистеяьккхача Дикаева Тамаре. — Махачкале дахарах, кхо дии кхо бийсеи даьккхар оаха Каспе йисте садоIаш. Дагестана столица белгалча моттигашка хьожаш хилар.

Нохч-ГIалгIайчен хьаьшаша дIайиххьер вайцигара цIенна доттагIала йIовхал. шоай цIенча дега уйлаш тхона юхе а йитар. — аьлар Тамаре.

Ф. МАЯКОВСКИЙ.

ФУТБОЛ

«А» классагIа йолча командашта юкъе мехка хьалхара моттиг яккхара дорIанарча матче Махачкале лайзар «Терек» команда цигарча «Динамо» командаца.

Ловзар доладеннача 17-ча минуте А. Маркарова бургац чутох. 1:0 счет отт. ТIаккха «Динамо» наIарашта атака ю вай футболисташа. 35-ча минуте вай футболисташа счет нийсъю 1:1. Г. Киселева дораеча наIарашка шозлагIа бургац чутох А. Маркарова.

76 минуте фусам-даьй низткъа вIаштIехьдоал котало яккха, кхозалагIа бургац чу а тохаш. Из чутехар С. Мелаева.

Юххера счет 3:2 отт. «Динамо» кот а йолаш. 25 эзар саг хьожаш хилар цу футболага.

3 августе Грозне «Терек» ловзаргья Астраханерча командаца.

В. АВТУРИНСКИЙ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

2 август

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Iуйренара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. Бераша бола фаьлг. 10.00 — Дайноаной, шоана. 10.30 — Босбола телевидени. «Котало чьккха 30 шу». Социалистически мехкий художникий произведеней выставка. Центральни выставочни залера репортаж. 11.10 — «Iуйренара почта» яха музыкальни программа. 11.40 — Кхерам боацаш дIа-мха лелар. Передачана юкъе дакъа лоацаш ва СССР чухьарча гIулакхий министерства ГАИ управлене начальник, милице инарал-лейтенант Лукьянов. 12.10 — «Поэзия». Винокуров. 12.40 — Вай урам, Шолковски шоссе. 13.40 — Босбола телевидени. Эстрадни концерт. Ташкентера передача. 14.40 — Босбола телевидени. Бераштa дола художественни фильм. (Чехословаки) 15.45 — Босбола телевидени. «Iалам» саги». 16.15 — Сибелиус. «ПхелагIа симфони». Кхоачашъю СССР Паччахьалкхен академически оркестро. Дирижер Барглунд. 17.00 — Босбола телевидени. «БIаргагушдар — теша халалар». 18.00 — Кхоана машиннаькъахочун Ерригсоюзни Ди да. Пятилетка тIеххьарча шерарча вахте. 18.40 — Машиннаькъахошта дола концерт. 19.00 — «Дага лоацаргда вай новкъост» яха фильм. 19.15 — Босбола телевидени. ВЛКСМ 40 шу дизара цIерагIа йолча Тираспольски бараькхаш тегача фабрика коллектива вIашагIкхетар. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. Кинопанорама. 23.00 — Босбола телевидени. Баскетболах йола дунен халкъашта юкъера турнир Советски Союз — Америка ВIашагIаккхийтта Штаташ. Ленинградера передача. (Запись). Йистеяьлча — кердадараш, передачай программа.

II ПРОГРАММА

18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. Мультфильм. 18.30 — Дорзо стихех дола иллеш. 19.15 — Дунен мехкашка гIоллара программа «Сонар Бангла» яха документальни фильм. Дошо Бенгалия. 20.05 — Шоана, бераш. 20.15 — Документальни фильма кинозал.

3 август

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Бераштa йола Iуйренара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Гуогалбетта сахьат». 10.00 — «Советски Союза гIулакх деш да». 11.00 — Босбола телевидени. Телевизионни экрана тIа эггара хьалха «Чинчарака» яхача централни берий театра спектакль. Нахуцришвили. 12.30 — Босбола телевидени. «Юртара сахьат». 13.30 — «Музыкальни киоск». 14.00 — Босбола телевидени. Литературни произведенеш экрана тIа яхар. «Вольница» яха художественни фильм. 15.40 — Босбола телевидени. Тахан машиннаькъахочун Ерригсоюзни ди да. СССР машиннаькъа министра Бешева выступлени. 15.55 — Машиннаькъа къахьегамхошта йола музыкальни программа. 16.40 — Босбола телевидени. «Дунен халкъашта юкъера панорама». 17.10 — Босбола телевидени. Советий мехка бераш. «Вай бераш ха» яха телевизионни документальни фильм. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. «Керда фаьлг» яха мультфильм. 18.30 — Босбола телевидени. Кинопикъбархой клуб. 19.30 — Футболах йола СССР чемпионат. Ереванера передача. 20.20 — Централни телевидене экрана тIара Чаплин дакъа лоацаш вола фильмаш. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. Машиннаькъахочун денна хетадаь концерт. 23.00 — Босбола телевидени. Байдаркашца а каноэца а пескаш хьокхаш йола дунен а Европа а чемпионат. Белградера передача. Йистеяьлча — кердадараш, передачай программа.

II ПРОГРАММА

16.20 — Ленински гIадIан. «Яков Свердлов» яха художественни фильм. 18.00 — Концерт. 19.30 — Школьни каникулий деношка. Дешархошта йола программа. 20.00 — Шоана, бераш. 20.10 — Машиннаькъа гвардейцаш (нохчий меттала).

РАДИО

2 август

6.30 — «Доакъараш кийчдеш еррига торонех пайда эца» яха корреспонденци. 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — «Къонах» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 14.40 — «Са лаьтта — са кхел» яха радиокомпозици (эрсий меттала). 15.05 — Юрта боахама болхлошта дола концерт (эрсий меттала). 15.40 — «ДоттагIий позам» яха радиокомпозици (гIалгIай меттала). 16.00 — Парторганизацешкара отчеташи хоржамаши (эрсий меттала). 16.15 — Иллеш доттагIал дараштa дола концерт (гIалгIай меттала).

3 август

7.10 — Республикански газетий обзор. 7.25 — Хоамаш. 7.35 — Ашараш. 8.25 — Шоана дукхаеза эшараш. 12.10 — «Халкъ делакъежа» яха атеистически дувцараш (нохчий меттала). 15.15 — «Ше сийлаш» яха пионераштеи дешархоштеи йола передача (гIалгIай меттала). 15.45 — КПСС XXV-ча съезда накъаьдолхаш. Пятилетка тIеххьарча шера план кхоачашъеш (эрсий меттала). 16.00 — Машиннаькъахошта дола концерт (эрсий меттала). 16.30 — «Школьни глобус» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 18.30 — Машиннаькъахошта дола концерт дIахо даьхьар (нохчий меттала).

ХАОТТАМ

Тахан хувцалуш моркхаш а йолаш, йоачан а йоацаш Малхбузехьара секунде 3—7 метр чIоагIа хьекхаш мух а болаш хилеи фегара температура республике гIолла 25—30 градуси Грозне — 26—28 градуси йолаш хилеи тарлу.

Кхоанеи ломмеи кIезиг-дукха моркхаш а йолаш, йоачан а йоацаш. Къулбехьеи-Малхбузехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсанна 15—20 градуси дийнахьа — 28—33 градуси йолаш хилей тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж), Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора чан — 3-39-11; бехктохкама секретара — 3-34-38; партийни вахарев культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 2-80-71; бухгалтере — 2-54-30.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря—3-34-38; отделов партийной жизни и культуры—3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30. отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 2-80-71; бухгалтерии — 2-54-30.

Газет арадува шинерa ерен, шоа-тем деношка.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект, 7/84. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

Заказ № 5255.